

ՄԱՐՁԻԿ

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Հ.Թ.Ը.Թ-ի ՊՈՒԷԿ-ՇՐՋԱՆԻ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ ՍԿԻԶԲԸ

Խմբագիր
ԿԱՐՕ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Արտոնահատ
Տօֆ. Թ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4

ԳԻՆ 5 ԼԷՎԱ

1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐՈՒ
 ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԵԱՆ,
 ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ,
 այլ գրույթներու եւ
 քերթերու համար
 ինչպէս նաեւ
 ԴՐԱՄԻ ԱՌԱՔՄԱՆ
 ու վարչական այլ
 գործերու համար հասցէ
 ԹՈՐԳՈՄ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
 ՖԻԼԻՊԷ (Պուլխարիա)

„МАРЗИКЪ“
 ОРГАНЪ
 НА
 Спор. Д-во „Хоментменъ“
 Пловдивъ
 Издателъ: Др. Т. Томасянъ
 Редакторъ: Г. Газаросянъ
 „MARZIK“
 REVUE ILLUSTRÉE
 Organe de l'Union Arménienne
 de culture Physique et de
 scoutisme
 Adresse: T. Hekimian
 Philippople (Bulgarie)

ԱՐԶԱՄԱՐԶԱՆՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԻՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Հ. Մ. Բ. Մ. Ի ՊՈՒԼԿ. ՇՐՋԱՆԻ

ԳԻՆ 5 ԼԷՎԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

	Վեցամսեայ	Տարեկան
ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ	30	60 ԼԷՎԱ
ԻՌԻՄԱՆԻԱ	100	180 ԼԷՎԱ
ԹՈՒՐԲԻԱ	100	180 դրոշմ
ԱՐՏԱՍԱՀՐԱՆ	10	20 Ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	1	2 անգլիացի

ԳՍՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

- ՀՐԱՆԴ ԷՄԻՐԵԱՆ — ՍՕՖԻԱ Բլոզգուս Պանսի բիւ 4
- ԹՈՐԳՈՄ ՀԷԲԻՄԵԱՆ — ՖԻԼԻՊԷ „Պանսա Ապարե“
- ԱՐԱՄ ԲԻՐՏԵԱՆ — ՎԱՌՆԱ ՈԼԼ. Թրոնովսկա 15
- ՆՈՒՊԱՐ ԶԱԲԸՐԵԱՆ — ԻՌԻՄՃՈՒԳ Տոնուֆոլա 71
- ԱՐԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆ — ՊՈՒՐԿԱԶ Ֆերսինանսովա 17
- Գ. ԵՓՐԵՄԵԱՆ — ՇՈՒՄԷՆ Արմենսկա շաք 826
- ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ — ՀԱՄԲՕՎՈ
- Գ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ — ՍԼԻՎԷՆ Զասովնիսար
- Պ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ — Արմէնսքո ուչիւիշթէ — ՍԹ. Զակորա
- Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ — Թ. ԲԱԶԱՐՃԸԳ Թ սնկո վաճառատուն
- ԹԱԳԻՈՐ ԳՈՒԶԵԱՆ — ՊՕՐԻՍՈՎԿՐԱՏ

Անոնց պէտք է դիմել բաժանորդագրուելու համար

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆ ԻԿ Է

Կ Ո Ր Ո Ղ

Ն Ո Ւ Ի Ր Ո Ւ Ա Մ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ

Հ. Մ. Բ. Մ. ի ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԶՈՒԹԻԻ

(1918—1923)

Ընդարձակ հասարք, նոստրեն պատկերազարդ համալրաւոր մեծադիր էջերով

և շեղ սպագրութեամբ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Մ. Բ. Մ. ի ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՆ

ՀԱՏՈՐԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ Հ. Մ. Բ. Մ. ի ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՅՈՅՑ.— Հ. Մ. Բ. Մ. ի Պուլկ. Շրջ. վարչութիւնը 1928ի ամբարան կը նախաձեռնէ իր շրջանի պարբերաթերթի բացառիկ թիւի մը, սովորական ծաւալով, նուիրուած միութեան Տասնամեակին: Աշխատակցութեան առաջին մի քանի հրաւերները արդէն խմբագրութեանս կը հասցնեն խանդավառ տողեր պատմական վերջիշումներով բաբախուն, որոնցմէ անըզգալաբար տարուած՝ որոնումներու ցանցը տակաւ կ'ընդարձակուի մինչև որ տասնամեայ կոչը կը հասնի այսօր աշխարհի չորս ծագերը ցրուած իր դրօշի երգուալներուն: Ու շուտով սրտազեղ պատրաստակամութեամբ մը վեթերաններ ու հիմնադիրներ, մարզիկներ ու համակիրներ իրենցը կ'ընեն ձեռնարկը: Ինք ստանձնելով համադրողի պաշտօնը՝ քաղաքի մը մէջ ուր կան տրպագրական նպաստաւոր պայմաններ, և ծառայելով իբր հաղորդակցութեան կապ Արեւելքի և Արեւմուտքի միջեւ՝ Հ. Մ. Բ. Մ. ի վայել կարգապահ ոգիով մը խըմբագրութիւնը կը գործէ բոլոր ընկերներու հետ համախորհուրդ և իր ծրագիրը, որ գծուած էր մի միայն 1918—1928 շրջանին համար՝ պոռթկալով իր սահմաններէն դուրս՝ կ'ընդգրկէ մարզական վերածնունդի բաժանակը (1908—1928):

Առանց կանգ առնելու՝ այդ կէտէն պըրպըտումները կը բաժնուին երկու ճիւղի. բոլորովին կոյս գետիններու վրայէն մին ընթանալով դէպի աւելի հին անցեալը ու

միւսը՝ դէպի հայ մարզական կեանքի այսօրուայ համայնապատկերը իր բոլոր արտայայտութիւններուն մէջ, Հ. Մ. Բ. Մ. ի շրջանակէն շատ անդին: Եւ ուրեմն հրաւերներ կ'ուղղուին մէկ կողմէ համակիր բանասէր հայերու և այլ մտաւորականներու՝ գրի առնելի համար հայ մարզական կեանքի պատմականը սկսած աւանդական ժամանակներէ: Իսկ միւս կողմէ՝ Հ. Մ. Բ. Մ. ի մասնաճիւղերէ զատ նաեւ մարզական այլ կազմակերպութիւններու, անհատ սրբօրթամէններու և մինչև այսօրուայ ամենահեռաւոր գաղութի հայ թղթակիցը, կարելի եղածին չափ լիակատար ընելու համար յղացուած պատկերը:

Ատկէ ահա՝ Շրջ. վարչութիւն և խմբագրութիւն, պատգամաւորական ժողովի հաւանութեամբ, փոխան «Բացառիկ թիւ»-ի կը հրատարակեն «Հատոր» և ջնջելով անոր նախապէս տրուած «Տասնամեակ» անունը՝ կը կոթողեն զայն ի յիշատակ հանուր հայ մարզական կեանքին, հայ զընդերին և ուժին, իրենց սեփական միութեան տասնամեակի հանգրուանին վրայ, հաւատալով որ ոչինչ կը կորսնցնեն աչք սրբագրութիւնէն քանի որ ծովերէ ծով ուղղուած հրաւերներու եկած խանդավառ պատասխանները արդէն խօսուն ապացոյցն են որ Հ. Մ. Բ. Մ. ը աւելի քան երբէք կենդանի է ո՛չ միայն ինքն իր մէջ այլ և կ'ապրի ժողովրդի սրտի ամենաթանկագին անկիւններուն մէջ, իբր գրաւական ցեղը յաւերժացնելու աննկուն կամ քին:

Շաւարս Քրիսեան
1906ին Բարիզ
(հազուադէպ նկար տրամադրուած Պ. Արարատ Գրիսեանէ)

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

1. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԻՆ.— Սկզբունք ընտրած ըլլալով նիւթը չզոհել ժամանակին՝ խմբագրութիւնս վեց ամսուայ նախապատրաստական աշխատանքէ և ամբողջ հայ մարզական գրականութիւնը թղթատելէ վերջ է որ, շարունակելով հանդերձ համադրումի համար կատարած իր պրպըտումները, ի վիճակի կ'ըլլայ փետր. 1ին միայն մամուլ յանձնել հատորը, որուն զանազան մասերը, առանձինն թուագրեալ էջերով, պիտի տպագրուին պատրաստութեան կարգով ու ի վերջոյ միասին կազմուելով դուրսին հրատարակ:

Առայժմ կը նախատեսուի 160 էջ, շատ աւելիի հաւանականութեամբ, մեծադիր և երկսիւնակ, ընտիր թուղթի վրայ, մաքուր ու շքեղ տպագրութիւնով: Հատորին կողքը պիտի պատրաստուի Բարիզ, ծանօթ գեղանկարիչ Պ. Մելքոն Բէպապեանէ, կը տպագրուի 2000 օրինակ միայն: Իւրաքանչիւր օրինակ պիտի արժէ 25 ֆրանք կամ 1 տոլոր այժմէն կանխիկ վճարողներու: Հ. Մ. Բ. Մ. ի մասնաճիւղերէն և անհատներէ կը խնդրուի իրենց ապսպրանքի հաւանական թիւը գիտցնել և դրամական առարկումները ընել հատորի վարչութեան, հետեւեալ հասցէով.—

H. Emiryan, 4 Ploshtad Banski, Sofia (Bulgarie)

2. ՆԿԱՐՆԵՐ.— Խնամոտ և անաչառ ընտրութիւն մը պիտի ըլլայ զանազան շրջաններէ, վայրերէ ու անհատներէ խմբագրութեանս սիրայօժար տրամադրուած 500է աւելի նկարներու մէջէն, որոնց մեծ մասը անտիպ կամ մասնաւորապէս առնուած հատորիս համար: Ասոնց ամբողջութիւնը պիտի ներկայացնէ շքեղ ալպօմ մը ամենահին ժամանակներէ մինչև մեր օրերը, տալով բոլոր վեթերաններու, հիմնադիրներու, ախոյեաններու, ծանօթ մարզական ղեմքերու և գրիչներու, համակիր մտաւորականներու, Հ. Մ. Բ. Մ. է դուրս սրբօրթամէններու հին պատմական ղեմքերու նկարներ, ինչպէս նաեւ տեսարաններ, խմբանկարներ մարզական բոլոր կարելի ճիւղերէ, արշաւներէ, բանակումներէ, ողիմպիականներէ, մրցումներէ, աշակերտական մարզանքներէ, և մեծ ու փոքր գաղութներու մարզական կեանքէն ու նրկարներ մեռած մարզիկներու, մէտալներու, հրատարակութիւններու առաջին էջին, մէկ խօսքով՝ ինչ որ կապ ունի հայ մարզանքին հետ:

Կը խնդրուի մեզ զրկել՝ բոլոր տրամադրելի նկարներ որոնք յետոյ պիտի վերադարձուին անաղարտ:

Չախեն աջ՝ քնկերներ Արարատ Քրիսեան, Բիւզանդ Կեօզիւպեօյիւհեան, Հրաչեայ Գալֆաեան եւ Հայկ ձիգմէնեան (Շաւարշի եղբորորդին) (բարձր ցաակելու ատոյեան) (երեք քայլի ատոյեան) (Հ.Մ.Բ.Մ.ի կեդր. սիւն) նկար՝ մասնաւորաբար առնուած հատորիս համար Գանիրէ 1928 Նոյեմբեր 30ին. (photo Kodak, Egypt)

3. ԲՈՎԱՆՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նկարներու՝ նոյնպէս եւ բովանդակութեան մասին անհամեմատեօրէն շատ անկասար գաղափար մը կարելի է կազմել ցոյց տուած նմուշներէն կամ նիւթերու պարզ քլուսմէն: Աւխասակցութեան բաշխումն ու նիւթերու հաւաքումը դեռ վերջնականապէս լրացած չ'ըլլալով՝ պահելով հանդերձ բովանդակութեան կոնխսր՝ պիտի բաւականանան յօդուածագրերու մէկ ցանկը միայն տալով:

Ա. Մաս — Ընդհ. Յօդուածներ

Բ. Մաս — Պատմական

Գ. Կառվարենց որուն «Կամաւորի Քայլերգ»ը իւրացուած է Հ. Մ. Բ. Մ.էն՝ հրաւիրուած է, այսպէս տասը տարի վերջ, նման ձօնով մը բացուածը կատարել հատորին. որմէ յետոյ կոնգան Շրջ. վարչութեան խօսքը ու խմբագրութեան յաւաքարանը: Առաջին մասը որ յատկացուած է հիմնադիր ու համակիր մտաւորականներու ընդհն. յօդուածներուն՝ իր շարքին առաջին թիւը կուտայ Հ. Մ. Բ. Մ.ի կեդրոնական սիւնը նկատուած ընկեր Հ. ձիգմէնեանի, իրը յարգանքի հարկ, որ կը պատմէ թէ՛ «Հ. Մ. Բ. Մ.ը ինչպէ՞ս հիմնուեցաւ, ի՞նչ ըրաւ, եւ ի՞նչ պէտք է ընէ»: Ասոր կը յաջորդեն յարգանքի խօսքեր կամ Հ.Մ.Բ.Մ.ի վերլուծումներ մարզական, քրժըշկական, մանկավարժական, հասարակական եւ ազգային տեսակէտներէ: Կը գրեն Հ. Արիս վարդանեան, Հ. Յակոբոս Բօսպրյրբեան, Հ. Սահակ Կոզեան, Պ.Պ. Յ. Թ. Հինդլեան, Յ. ձ.Սիրունի, Տօրթ. Սալբի, Գ. Մէրճանօֆ, Լ. Սարուխան, Պ. Գէորգեան, Կ. Մեհեան, Արտ. Սարգիսեան, Ս. Պօղիկեան, Պ. Սարգիսեան եւ ուրիշներ:

Կը բաղկանայ երկու ստորաբաժանումէ. 1. Պատմականը մինչեւ Շ. Քրիսեան. 2. Շարժումը՝ 1908էն մինչեւ Հ.Մ.Բ. Մ., յաւելուած ունենալով հայ սրօնը: Առաջին բաժանումը ունի հետեւեալ մասերը. ա) «Ուժը Հայ Գիցարանութեան եւ Աւանդովէպերու մէջ», բ) Սրտորդութիւնը եւ Զինուորութիւնը Հին Հայոց մէջ», գ) «Մարզանք եւ Մարզարանը Հին Հայոց մէջ»

դ) «Նաւասարդեան Խաչեր», ե) Հայ Մարզական Կեանքը Միջին Գարեբու մէջ» գ) «Հայ Ֆիզիքական Կեանքը Նորագոյն Շրջանին», եւ է) «Հայ Ժողովրդական Ժամանակակից Մարմնախաղերը» (ըմբիշներ, ջրհանկիրներ նաւավարներ, բռնակիրներ, լուզորդներ եւ այլն):

Կ'երեւին Հ. վարդան Հացունի, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, Պ.Պ. Կ. Յ. Բասմաջեան, Գ. Մեսրոպ, Ա. Սեւան եւ ուրիշներ: Մասնաւոր խնամք տարուած է այս բաժնի ալ նկարներուն:

Երկրորդ ստորաբաժանումը կը սկսի Շաւարշի մասին յօդուածով մը Պ. Արարատ Քրիսեանէ, «Պօլսահայ Մարզական Շարժումը 1918էն առաջ» վիճակած է Վ. Ս. Փափագ-

Տրամադրուած՝ Գ. ձօլօլեանէ 1919ի Հայկ. Ողիմպիականի Մարզիկներու՝ Տողանցի Առջեւէն՝ Բերայի մտնուելուըր առաջնորդութեամբ սկաուս. ընդհ. Խմբապետ Գրիգոր Յակոբեանի

սին կը խօսի Օ. Եագմանեան, իսկ Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Միջագետքի համար տեղեկութիւններ կ'սպասենք ուրիշներէ: Հապէշիստանէն գրած է Պ. Այվատեան, եւ Պարսկաստանի մասին ալ կը գրէ Ե. Քաջունի: Մասնաւոր բաժին յատկացուցած ենք Ռուսահայոց եւ Խորհրդային Հայաստանի, ըլլայ պիտէրական շարժման, ըլլայ Ամերիկեան որբանոցներու մարզական կեանքին: Հնդկաստանէն գրութիւն կ'սպասենք Կարկաթայի Ազգ. վարժարանէն Պ. Վիրթոր վարդանէ: Անտեսած չենք նաեւ ամենահեռաւոր փոքր գաղութները, Մտորո, Ճավա, Սուտան, Չինաստան, Ճաբոն, Բարեյուսոյ գլուխ եւ Աւստրալիա, ուր հասցուցած ենք նամակներ մասնաւոր կոչերով: Միացեալ Նահանգներէն կը գրէ Շրջ. վարչութիւնը: Գանատայի որբերը, Մերսիկայի ու Քուպայի թղթակիցները պիտի գրեն իրենց կեանքի մասին: Պրագիլիոյ, Աւրուկուայի, Արժանթինի հոգը յանձնուած է Պ. Թ. Մեծատուրեանի որ կը գանուի Արժանթին, Անգլիոյ, Պէլձիրայի, Գերմանիոյ հայ գաղութներու համար դիմուած է մարմիններու եւ անհատներու տալու համար իրենց սրտի հաշիւը: Չուիցերիոյ մասին կը գրէ Պ. Պ. Կէորգեան, Իտալիոյ մասին Պ. Ի. Աստուածատուրեան վենետիկէն: Աւստրիոյ, Հունգարիոյ կամ Լեհաստանի մէջ կորսուած հաւանական հայ սրբթմէնի մը հետքը գտնելու համար ալ ոչ մէկ ջանք չէ խնայուած: Մերպիոյ մասին խոստացած է Պ. Ա. Մկրտիչեան Պելկրատէնէն ոչ իսկ Ալպանիան ուր մեզ ծանօթ ոչ մէկ հայ թերթ բաժանորդ ունի՝ ծայն տուած է մեր կոչին: Նկարներ բոլոր երկիրներէ:

արամադրուած Պ. Մ. Այվատեանէ Ատիս-Ապապալայի Ազգ. Արարատեան վարժարանին աշակերտներէն մաս մը մարզանքի պատուէն մասնաւորաբար նկարուած հատորիս համար 1928 Դեկտ. 20ին

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՒԷՐ

Հասցենին անձանօր ըլլալուն պատճառաւ հրաւեր չ'սացող Հ. Մ. Բ. Մ. ականներէ եւ այլ հին ու նոր մարզիկներէ եւ հեռաւոր փոքր գաղութներու հայ մամուլին թղթակիցներէն կամ հոն գտնուող ազգայիններէ կը խնդրուի անմիջապէս յարաբերուիլ խմբագրական մարմնին հետ:

Հասցէ՝ Rédaction „Homemmen“, 12 Rue Cheinovo, Sofia (Bulgarie):

ՀԱՏՈՐԸ՝ ՈՐ ԱՏԵՆԻՆ ԿՈՒԳԱՅ

Հատորը, զոր պէտք է նկատել ընդհանուր ձեռնարկ հակառակ Երջանի մը նախաձեռնութեանն էլ իսկուց, անկասկածօրէն պիտի կատարէ ճշտակ մը աշխարհագրական ուղեցոյցի դեր երբ այսօր լայն գետնի վրայ ցրուումէ մը վերջ՝ սերունդը սակաւ կ'ամփոփուի ինքն իր մէջ: Անով է որ չորս գամաբամատերու հայ գաղութրիլ կարիլ հաւաքելու համար եւրիսասարդ սերունդի հաւասար խօսքը ու փոխադրելու համար զայն ափերէ ափ, մոռալ հորիզոններէ դէպի լոյս փառանք, իբր սփոփանք բախառուն կեանքի, յիշատակի անմեռ բոց՝ ոգեկոչուած անցեալին եւ հաւատքի անսասան կորով ցեղի ապագային:

Հ. Մ. Բ. Մ. ի վառնայի Ֆուտբոլի Թիմը 1928ին

Անոր համար է որ այս հատորը ասեցին կուգայ, կարծես իբր լուռ, ենթակայական կոչի մը պատասխան, իր էջերուն մէջ կա-

Սօֆիա, 1 Փետր. 1929

Տրամադրուած Մ. Մալուճեանէ

**Հ. Մ. Բ. Մ.ի Կարգաւոր Տիկնանց Վարժարանի Մարզիկները Միջազգային Ախոյեանութեան Մրցումներու մէջ
Համաշխարհային մարզանկներու պահուն, դեկաժ, իրենց ուսուցչ Մ. Մալուճեանի, Մարտի 1927 Յուլիս 8 ին**

ևանք. ուրիշներ կը գրեն «Գաւառի Հայ Մարզական Շարժում»-ի մասին: Ս. Մկրտչեանէ կ'սպասուի «Ռուսներէ Բոլշե՛ի Հայ Մարզական Սերունդը Մինչեւ 1914» նիւթը: Բարիզէն Մ. Մալուճեան կը գրէ հայ սրտի բաժինը (օդանւ. ալրին., օթօ., թիավր., պէշապօլ, պասքէթպօլ, պիլիարտ, կռփմրտ., սուսերամրտ., ձի, քրիքէթ, քրօքէ, հեծեղանիւ, կօլֆ, հօքի, թէնիս, ըմբշմրտ., մօթօսիքի., լողալ, չմշկ., բօլօ, վօթքրօլօ, սրի, որս., վօլիպօլ, թուրիզմ, առազաստ., մօթօրպօթ' եւայլն): Նոյն ընկերը կը գրէ նաեւ «Ազգիկները Հայ Մարմնակրթական Շարժման մէջ» նիւթի վրայ, կայ եւ «Հայերը Միջազգային Սրտի Մէջ» (ողիմպ. ֆութպօլ եւայլն) բաժինը:

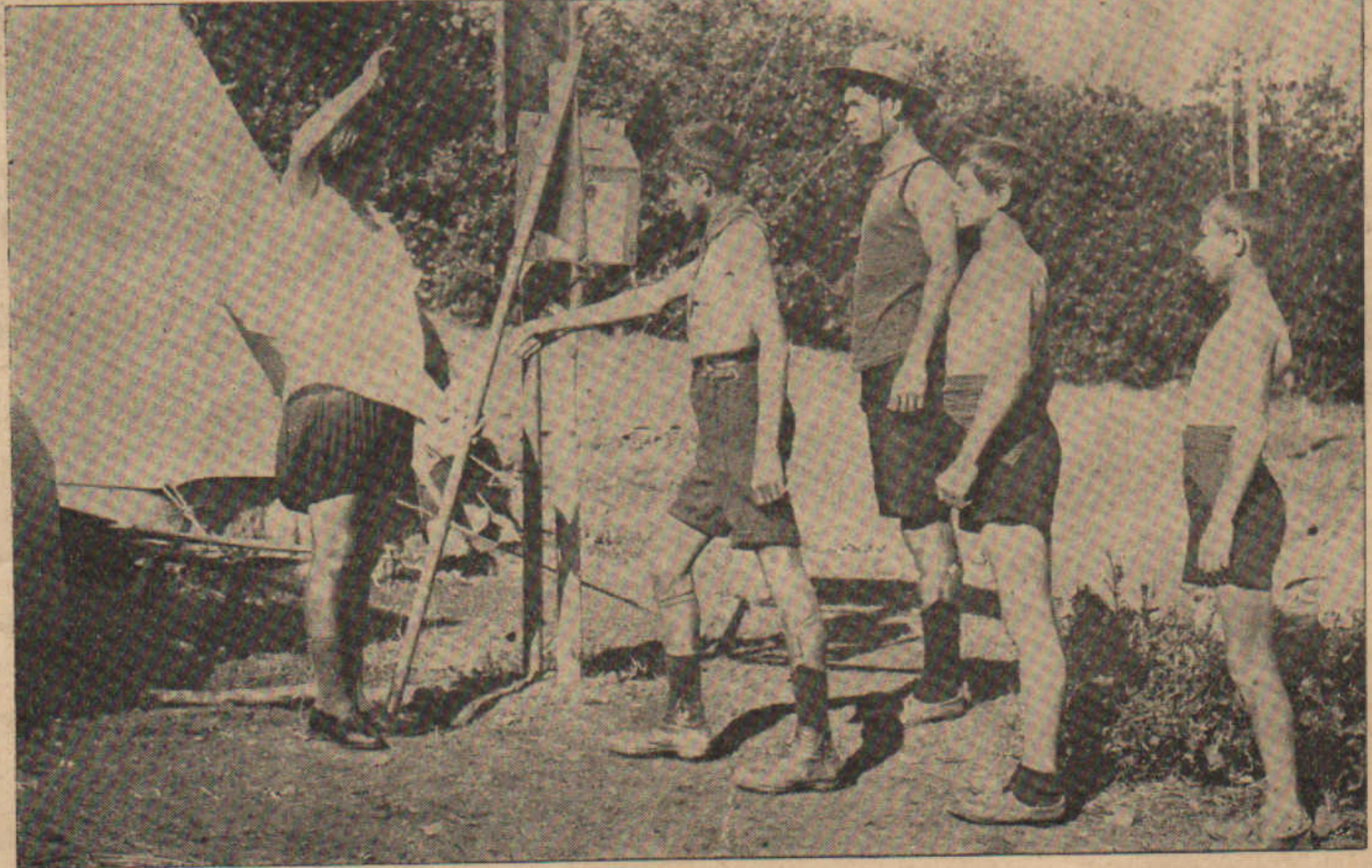
Գ. Մաս — Հ. Մ. Բ. Մ. 1918—1922

Կ. Ուշարիեան կրնէ «Ընդհ. Տեսութիւն»-ը (Վարչական ու կազմակերպ.): Վ. Փողարեանէ կ'սպասուի «Մեր ֆութպօլը այս շրջանին» յօդուածը: Գ. Յակոբեան կը պատրաստէ սկաուտի բաժինը, որուն ստորաբաժանումները՝ «Սկաուտական Բանակումներ», «Պէօլիքստէրէի Յուցուհանդէսը» եւլն յանձնուած են ուրիշ ընկերներու: Մասնաճիւղերու մասին կը գրեն Բ. Ժպտուէնի եւ այլ խմբապետներ: Ժ. Եղաճուրեանի վիճակած է խօսիլ այս շրջանի աթլէթիզմի մասին, իսկ Գ. Ճօլօլեան ընդարձակօրէն ուսումնասիրած է «Հայ Ողիմպիականներ»-ու բաժինը սկսելով նախա Հ. Մ. Բ. Մ. եանշրջանէն: Ա. Ուանձին գը լուխ մը կը կազմէ այս շրջանի «Մարզական կեանքը գաւառներու եւ արտասահմանի մէջ», որուն «Կիլիկիոյ» հատուցումը վերցուցած է Յ. Նշանեան իսկ «Իզմիր»-ի մասնալ Յունաստանէն ուրիշ ընկեր մը: Չեռնհասանձ մը պիտի խօսի 1918—1922ի

Պոլսոյ մեր մարզական միջազգային յարաբերութիւններու մասին, իսկ ուրիշ մ'ալ ստանձնած է «Մարմնակրթանքը Որբանոցներու մէջ» նիւթը: Չէ մոռցուած այս շրջանին կատարուած սկաուտական առաքելութիւնները որոնցմէ Հայաստանի բաժնի մասին կը գրեն ընկերներ Տ. Խոյեան Ամերիկայէն եւ Եգնիկ Բաշուէի Թաւրիզէն: Այս վերջին ընկերը կը գրէ նաեւ նոյն առնուան երեւանի դպրոցներու մարզական կեանքի վրայ, իսկ Ս. Սամուէլեան կը պատմէ Հայաստանի գաւառներու մէջ մարզական ընդհ. կեանքի կազմակերպութիւնը: Թրակիա կատարուած սկաուտական առաքելութեան մասին արդէն ընդարձակ տեսութիւն մը ստացած ենք ընկեր Մ. Մալուճեանէ: 1922ի Հ.Մ.Բ. Մ. ի ցրումի պատմութիւնը վիճակած է ընկեր Լ. Գազանճեանի:

Գ. Մաս — Գաղութանայ Մարզ. կեանք 1923—1928

Յ. Թիւթիւնճեան, Ա. Գալիարճեան, Չ. Եաճուրեան վերցուցած են այսօրուայ Պոլսահայ մարզական կեանքի պատմութիւնը, մին կուտայ ընդհ. պատկերը, ֆութպօլի եւ ողիմպիականներու նկարագրութիւններով: Երկրորդը՝ կը գրէ «Մարմնակրթանքը Պոլսոյ Կարոցներու մէջ» նիւթի վրայ, իսկ վերջինը կուտայ Ռուսներէ Բոլշե՛ի նոր մարզական սերունդի պատկերը: Միւս կարեւոր գաղութներէն Ֆրանսայի բաժինը վերցուցած են Բարիզի համար Տօքթ. Հանչէր, միւս

մասնաճիւղերու համար ուրիշ ընկերներ: Գ. Մեծատուրեան կը պատմէ Արիւններու Լոնտոն երթը, իսկ ուրիշ անձ մ'ալ կը տեղեկաբերէ Գ. մ. ը. մ. է գուրօ մարզ. կեանքի մասին: Եգիպտոսի, Յունաստանի եւ Ռումանիոյ շրջ. Վարչութիւնները կ'ամփոփեն իրենց շրջաններու մէկ պատկերը տալով ինչ որ անհրաժեշտ է: Կիպրոսի մա

Երեւանէն Կ. Պ. է Խորհրդային Հայաստանի Պիոներներ պահակ փոխելու ասեկ երեւան 1928 Մայիսին

ՄԱՐԶԻԿ

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ-ի ՊՈՒԷԿ. ՇՐՋԱՆԻ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ ՍԿԻԶԲԸ

Խմբագիր
ԿԱՐՕ ՂԱԶԱՐԱՍԵԱՆ

Արսովաժեր
Տօփ. Թ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 4

ԳԻՆ 5 ԼԷՎԱ

1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

Մեր մտաւորականութիւնը՝ մեր մասին

Հ. Մ. Ը. Մ.

ԵՒ

ՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իմամ եմք, հոս քե արտասահման, բազմաթիւ հալ մտաւորականներու՝ ունենալու համար իրենց ամփոփ կարծիքը մեր շարժման մասին: Նախորդով սուինք հաս մը: Ահա եւ մեր աչառու մտաւորական - կղերականներէն Ամեն Տ. Եր. Եպիսկ. Փերսահնեանի կարծիքը:

Խմբագրութիւն

վերածնունդի ուժեղ նշաններ ցոյց կուտայ Հ. Մ. Ը. Միութեան կազմակերպութիւնովը,

Որ՝ պէտք է կոչուած ըլլայ զեղեցիկ կեանք մը ատեղծել օտար երկիրէն, տակ՝ միեւնոյն ժամանակ ի սպաս դնելով իր համբաւուած հաւատարիմ ծառայութիւնները իրենց աշխու երկրորդ հայրենիքներուն համար,

Որ՝ ամբողջով ներ սերունդին մէջ անհատական և հաւաքական կարգապահութեան ոգին՝ անոր երակներէն թորելով անիշխանութեան աւելը ազգային ապրումներուն մէջ,

Որ՝ արթնցնէ գեղին ինքնագիտակցութիւնը՝ անոր տարաւոր հոգեբանութիւնը բնականոն եղանակաւ բարեշրջելով:

Որ՝ առիթներ բնծայէ չնարակելու նոր սերունդին նկարագիրը մեր առաքինի և դիւցապն նախնիքներու պողպատէ կամքովը,

Որ՝ ջանայ վանել՝ անոր մէջէն այլամերժ ոգին և ուսուցանէ լայնախոհութեամբ հանդուրժել ուրիշներու կարծիքին և անոնց մտածելակերպերուն,

Որ՝ փրկէ մեր երիտասարդութիւնը փողոցներու ապականած մթնոլորտէն և վերածէ դայն ֆիզիքական և բարոյական արժէքներու՝ որոնց ա՛յնքան պէտք ունի մեր դժբախտ Հայրենիքը:

Վերջապէս հայ արիէն կ'պահանջուի՝ հայ ապրելու զօրաւոր կամք, զգացումներու մաքրութիւն, նուիրումի զեղեցկութիւն, և նկարագրի վեհութիւն:

Ահա այս բնութեաններով և զգացումներով կ'չնորհաւորեմ Հ. Մ. Ը. Միութիւնը, և անոր վրայ կ'հայցեմ երկնային օրհնութիւններ՝ ի սրտէ մաղթելով Ձեզի ամէն յաջողութիւն: Միեւնոյն ժամանակ կը բողբոմ որ անիկա մնայ քաղաքական ամէն հոսանքներէ հեռու, վասն զի անոր ոյժը և յարատեւութեան գրաւակտնը չէզոք գետնի վրայ է:

Սիրոյ ողջոյններով՝ աղօթարար
ԵՐՈՒԱՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ընդունած եմ Ձեր ուղարկած «Մարդիկ» ներս ու գիրքը, որոնցմով կ'փափաքիք իմ տեսակէտներս իմանալ հայ իրականութեան մէջ ծնունդ առած Հ. Մ. Ը. Մ. ի վերաբերմամբ:

Անվերապահօրէն յայտնեմ թէ՛ հայ հաւաքականութիւնը իր պատմութեան ո՛չ մէկ ժամանակաշրջանին մէջ գուցէ ա՛յնքան անգիտակից չէր եղած իր ճակատագրի մասին, ո՛րքան ան մեր ապրելու օրերուն մէջ: Հակառակ յաւիտենապէս ծխացող կակիժը սրտին խորը թաքնուած և վաղուան անորոշութեան սարսափի արցունքն աչքերուն մէջ լճացած ըլլալուն, մեր ժողովուրդը չէ կրցած դառնալ տւելի իմաստուն և աւելի զգաստ իր վաղեմի վատախտարակ հիւանդութենէն բուժուելու և իր խոր վէրքերը ամոքելուն մէջ: Ընդհակառակը, այսօր աւելի քան երբէք, անհատական եսամոլութիւնով հայ կեանքի ամէն մարդին մէջ կազմալուծուած՝ գահավէժ կը դիմէ դէպի կորստեան անդունդը:

Մեր ախտաւոր կեանքի այս սեւ շաջանակին մէջ միտթարական է դիտելը թէ՛ հայ երիտասարդութիւնը

Ուսուցիչներու եւ ծնողներու
ուսուցիչներու

ՄԱՐՄԵԱԿՐԹԱՆԻՐԸ ԴՊՐՈՅԷՆ ԵՒ ՏՈՒՆԷՆ ՆԵՐՍ

Բացայայտ ճշմարտութիւն մըն է թէ՛ անհատի մը նիւթական ու բարոյական վիճակը, որով նաև իր ապագան, իր առողջութենէն կախում ունին: Նոյնպէս ալ ազգի մը բարեկեցութիւնն ու յառաջդիմութիւնը, ներկան և ապագան, զայն կազմող անհատներու առողջութեամբը պայմանաւորուած են: Ընդունելով որ վարուան համայնքը պիտի կազմուի այսօրուայ սերունդէն, բնական է հետեւցնել թէ՛ մեր ապագայ նիւթական, բարոյական և իմացական մակարդակը, մեր զարգացումն ու յառաջդիմութիւնը ուղիղ կերպով կը համեմատին մեր նորահաս սերունդին առողջական վիճակին հետ:

Արդ, թէ՛ մեր տուներուն և թէ՛ մեր վարժարաններուն մէջ, պէտք եղած ուշադրութիւնը նուիրած ենք այս խնդրոյն, որ բառին ընդարձակագոյն իմաստով կենսական է: Ցաւալի է ըսել որ պատասխանը հաստատական չէ: Արդարեւ, երբ մեր վարժարաններուն մէջ յարաձուռն . . . ութիւններու քանին տակ օրէ օր կը ճնշուին խեղճ դեռահաս ուղեղներ, հազուադէպ բացառութեամբ՝ գրեթէ բնաւ հող չի տարուիր միանգամայն մարմինը զօրացնելու: Մինչդեռ, մէկդի թողով զայն առողջ պահելու անհրաժեշտութիւնը, միմիայն մտաւորական կարողութեանց տեսակէտէն նայելով միտքը զօրացնելու ամենէն բաւաւոր եւ ազդու միջոցը պիտի ըլլար դարձեալ՝ մարմինը զօրացնել, որովհետեւ մէկը միւսին արտադրոյթն է, և եթէ երկուքին զարգացումը զուգընթաց չ'ըլլայ, իրենց ներդաշնակ գործունէութիւնը կը խանգարուի, հաւասարակշռութիւնը կը կորսուի, մէկ թեւէն վերաւոր թռչունի մը նման, որուն թռիչքը կը կասի: Ասկէ զատ թեթեւ կարութիւններու մէջ անգամ չենք տեսներ, որ միտքը շուտով կ'ազդուի, մինչև որ առողջութիւնը զայն: Ուստի եթէ պատահական տկարութեան մէջ այսպէս է, անշուշտ արդիւնքը տեսական կ'ըլլայ, երբ անզօրութիւնն ալ տեսական է, և այս շարունակական ազդեցութեան տակ պատասխանական նորածիլ մաքին կարողութիւնները չեն կրնար փախաբեւի զարգացումն ունենալ: Սխալ կամ միակողմանի է այն ըմբռնումը, որով դպրոցը կը նկատուի հաստատութիւն մը, որ շահմանուած ըլլայ միայն գլխուն մէջ խճուղիու կարելի եղածին չափ ուսում, բոլորովին երկրորդական բան մը նկատելով անոր ֆիզիքական վիճակը: Մինչդեռ հակառակը պէտք է ըլլայ: Միտքը զօրացնելու համար հարկ է մարմինը զօրացնել: Կը հետեւի, ուրեմն, թէ շատ ուսում սորվեցնելու լաւագոյն կերպը տղուն ֆիզիքականին անթերի զարգացումին հոգ տանելն է:

Բայց, ասկէ զատ, դպրոցը պէտք է նկատուի ոչ թէ միայն ուսման յատկացուած տեղ մը, այլ իսկական կրթական յարկ մը և կրթութիւնը՝ ամբողջական ըլլալու համար՝ պէտք է բովանդակի ոչ միայն ուսումնական այլ նաև ֆիզիքական ու բարոյական մասերը, և ասոնց մէջէն առաջնութիւն պէտք է տալ ֆիզիքականին:

Իհարկէ, տունն ալ՝ նախասենեակ դպրոցին, իր մեծ դերը ունի կատարելիք: Եւ այս երկու միջավայրերը պէտք է համերաշխաբար գործակցին և զիրար ակրողջացնեն, յստիցութեամբ գլուխ հանելու համար դաստիարակութեան գործը:

Երբ մէկ կողմէ ֆիզիքականը, իմացականը կը պատրաստէ, այս վերջինին ալ ազդեցութիւնը շատ բացորոշ և զօրաւոր է ֆիզիքականին վրայ:

Արդարեւ, մեր զգայարանքները կ'ազդուին ար-

տաքին աշխարհի առարկաներէն կամ էականերէն: Այս տպաւորութիւնները կը հաղորդուին ուղեղին, որ սոյն գործողութեան ամէնօրեայ կրկնութեամբ հետզհետէ կը զարգանայ, ինչպէս ուրիշ սեւ է գործարան մը՝ իր կանոնաւոր գործունէութեան մարզանքով: Այս կերպով անհատին ձեռք բերած կատարելութիւնը կը փոխանցուի իր յաջորդներուն, կատարելութիւնն, որ նորանոր սերունդներէ անցնելով կ'աճի ու կը զարգացնէ՝ Տարուինի բացատրած բնական ընտրելակա- նութեամբ (selection naturelle):

Այս է, ահա՛, քաղաքակրթութեան սկիզբը, որուն շնորհիւ ֆիզիքական կատարելութիւնը, որ նախապէս ձեռք բերուած էր վերստին ի սպաս դրուելով, իմացականին ու բարոյականին, մեծապէս կը սատարէ անոր կատարելութեան:

Ուրեմն ցարգ ըսուածներէն դիւրին է հետեւցնել մարդկային ցեղերուն բտաւոր կարողութեան աստիճանական զարգացումը: Հետեւաբար՝ նաև հասկնալ թէ ինչպէս ցեղի մը սկզբնական շրջանէն մինչև յետինը, անոր ձեւը, շրջագիծը (dessin) դանկին ու դէմքին միջև գտնուած համեմատութիւնները երթալով կը փոխուին ու կ'աճին, սերունդէ սերունդ անընդհատ և ներդաշնակ զարգացումով: Այսպէս, դարերու ընթացքին մէջ ձեռք բերուած մտաւորական զարգացումէն կը բխի գիտութիւնը: Այս ամէնուն մէջ ֆիզիքականին առաւելակշիռ դերը այժմ դիւրին կ'ըմբռնուի, և կը տեսնուի թէ գանկին այս կամ այն մասին զարգացումը ի՞նչ անհուն ազդեցութիւն կրնայ ունենալ մարդու իմացական կարողութիւններուն և բարոյականին, մէկ խօսքով իր ճակատագրին վրայ: Թերեւս չափազանց չ'ըլլայ ըսել թէ՛ ճակատն է որ մարդուն ճակատագիրը կը բովանդակէ:

Քանի որ այսքան կարեւոր է մեր նորահաս սերունդին ֆիզիքականը զօրացնել, ի՞նչ միջոցներով կարելի է այս նպատակին հասնիլ:

Մասնաւորելով խօսքը միայն դպրոցական շրջանին վրայ, պէտք է մեր վարժարաններուն կամ անոնց ծրագրներուն մէջ մեծ տեղ մը գրաւեն Ա., Ա. առողջաբանութիւնը և Բ., Մարմնակրթանքը:

Այո՛, այս երկուքն ալ պէտք է պարտաւորիչ ըլլան մեր դպրոցներուն մէջ, և ո՛չ թէ անուանական:

Այն տարիքին մէջ, ուր՝ ինչպէս ըսուած է՝ միտքը սպիտակ թուղթի մը նման կը պահէ ինչ որ իրեն կը տրուի, պէտք է աշակերտին աւանդել առողջապահական փրկարար սկզբունքները: Իսկ մարմնամարզը, — հա՞րկ է անոր անհրաժեշտութեանը վրայ պահել: Անոր շնորհիւ մարմնայն բոլոր մասերը պիտի զօրանան, տղուն միտքը պիտի դառնայ աւելի պայծառ:

Սխալ չի հասկցուինք սակայն: Մարմնամարզը ըսելով կ'ուզենք յանձնարարել ո՛չ թէ սոյնի անազին սպառում պահանջող խաղեր, այլ աշակերտին մտաւոր աշխատութիւնը հակակշռող և կաշկերտիչ չափաւոր մարզանք, իւրաքանչիւր տարիքի և կազմուածքի պահանջումին յարմարցուած:

Տուէ՛ք, ուրեմն, նորահաս սերունդին ողջպահիկ սկզբունքները, տուէ՛ք իրեն մարմնակրթանքի միջոցաւ առողջ ջիւղեր և պողպատէ մկաններ, ու այսպէսով մեծապէս ստորաւ պիտի ըլլաք կազմելու առողջ սերունդը՝ պատրաստ խիզախելու կեանքին դժուրեղակ պայքարին: Իսկ այդ աշխատանքին պէտք է սկսիլ դպրոցներէն, որուն ուսուցչութիւնն ու մարմնակրթական միութիւնները գործակցաբար պէտք է լրջօրէն նուիրուին:

„ԲԱՐՁՐԱՑԻՐ, ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՐ“

Սիրելիս...

Այսպէս յանկարծ կանգնել այս ճամբուն մէջ, ու դրօշակի մը պէս բարձր բռնել «Հ. Մ. Ը. Մ.»-ի նշանաբանը, ինձ համար գոնէ, անակնկալ մը չէ, այլ այդ ճամբուն քաղցր պարտականութիւնն է:

Ինչպէս կ'երեւի, «Բարձրացիր, բարձրացուր»-ը նշանաբան մը չէ, այլ ճամբայ մը, ու այդ ճամբան վերեւէ մըն է միայն, տեւական վերեւէ մը՝ լեցուն հաշար ու մէկ դժուարութիւններով, բայց և այնպէս քաղցր ու հրապուրիչ, վառն զի, այսուհետեւ, հոնկէ՛ է որ պիտի քալենք կողք կողքի և ճակատ՝ ճակտի, մեր նպատակին հասնելու համար:

Կատարը, ուր պիտի հասնինք, դեռ շատ հեռու է մեզմէ, Կարօ՛, ու մեր վերեւէքը դժուարին, բայց, տանջանքի ու պայքարի համար միայն ծնած մեր կամքը օրէնքի պէս պարտադրիչ պէտք է բարձրանայ, պէ՛տք է հասնի այդ Կատարին:

Զի՛ հոն, մենք պէտք է տեսնենք իր ծիրանինը-բուն մէջ Հայ Ոգին, և ճերմակ նշխարուած մեր Նահատակութիւնը:

Օրը օրին ու չորս դին մեր ազգային ոգին կը քամուի. ամէն մէկ բողբոջ կը ծիւրի իր նկարագրէն, կը մերկ սնայ իր բարքերէն, կ'աղքատանայ իր հոյակապ աւանդութիւններէն: Ու մեր մատաղ սերունդը արդէն իր մէկ ոտքը օտար բարքերէն ներս դրած է:

Միթէ պէտք է շուարիլ ու լռե՛լ այս անել կացութեան դէմ:

Կեանքին մէջ, կեանքին համար, ուժին համար, բայց, մանաւանդ, ազգերու շարքին մէջ, ազգային խորձտ կեցուածքին համար, պայքարէ աւելի գեղեցիկ ի՞նչ կայ:

Քանի մօտենանք մարդկութեան բողձացուած իտէալին, ազգերու եղբայրակցութեանը, այնքա՛ն աւելի գեղեցիկ ու պայծառ կը դրացուի, թէ ի՞նչ գեղեցիկ բան է, ի՞նչ հպարտ բան է շեշտուած ազգային դիմադրի ունենալը:

Ահա՛ թէ ինչո՞ւ, Միլօի վեհիւսին յաւերժական թեքումներէն իսկ աւելի գեղեցիկ է երիտասարդի մը վերեւէքը դէպի իր ցեղին աւանդութիւններու բարձունքը:

Ահա՛ թէ ինչո՞ւ, ամենամեծ քաղցրութիւնն է ինձ սեղմել ամէն երիտասարդի ձեռքը, և անոր մէջ իր հոգին, որ անվիներ կը քալէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եղբայրադէմ ճամբուն մէջ, բարձր բռնած անոր համետ «Բարձրացիր, բարձրացուր»-ը, որ գերազանցօրէն ամէն հայու նշանաբանը պէտք է ըլլայ...:

Ծնորհաւորութեան պէտք չունիս, գի՛տեմ, բայց, Ո՛ւր էր որ «Մարզիկ»-ը քա՛յ մը բարձրացնէր մեր մատաղ սերունդը...

Յաշուութիւն:

Կարօտագին համբոյրներով ԲՈՍՈՒՄԻՆ ԲԱՐԱՆԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի

ՌՈՒՄԱՆՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿՈՐԻՈՅ ՇՐՉ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՑ

ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Նկատի ունենալով որ վերջին դժբաղդ իրագործութիւններէն ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի յատուկ եւ բնօրինակ կրող շատ մը կարեւոր հարցեր կը մնան առկա, ինչպէս նաեւ, նոր կազմակերպուած գաղութային օրջանները կը գտնուին այնպիսի պայմաններու մէջ, որոնք ստիպողական կը դարձնեն կարգ մը խնդիրներու վերստին եւ հանգամանօրէն բնութիւնը, Ռուսական Պուլկարիոյ Շրջ. Վարչութիւններու համաձայնութեամբ, 21 նոյեմբեր, շք. օր, Ռուսնուզի մէջ կայացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռուսական Պուլկարիոյ Շրջ. Վարչութեանց խորհրդաժողովը:

Ռուսական Շրջ. Վարչութեան լիազօր-պատուիրակներէն էին Պ. Յ. Ն. Սիրուցի, Օննիկ Սինանեան, Սիմօն Պապիկեան, Ն. Պզտիկեան եւ Մ. Շլուկեան իսկ Պուլկարիոյ օրջանէն՝ Պ. Թագլուր Թագլուրեան, Յ. Բոսիկեան, Կարօ եւ Մ. Անտոնեան:

Խորհրդաժողովի բացման առթիւ համակրանքի հետ ազգիւնը ստացուեցան զանազան մ-դերէ եւ, «Մարզիկ»-ի Վարչութեան:

Ռուսական պատուիրակութեան կ'ընկերակցէր Ֆուրպօլի բիւ մը, մրցելու համար մեր բիւից հետ:

Ժողովը չորս յաջորդական նիստերու մէջ սպառեց իր օրակարգին վրայ գտնուած հարցերը եւ տուաւ իր համապատասխան որոշումները: Կիրակի, Նոյ. 22, ցերեկէ առաջ, Ազգ. Վարժարանի բակը տեղի ունեցաւ տղանց եւ դրօշի «Պատուի ա՛ն»:

Ցերեկէ վերջ ժամը 4ին կատարուեցաւ Ֆուրպօլի մրցումը, որը հաւասար արդիւնքի յանգեցաւ (0:0):

Յիշատակութեան արժանի է հիւր բիւից ձախ բեր: Լուսանկարուելէ վերջ, շատ ուրախ տրամադրութեան տակ ու երգերով վերադարձանք քաղաք: Նկատի առնելով որ նոյն օրերը կը զուգարկայէին 7 տարիներ առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնումի բուսականին, իրիկուն, ի պատիւ այդ օրուայ սարճուեցաւ գրական եւ վարչական յայտագրով երեկոյց մը ազգ. վարժարանի սրահը, ուր խօսնելու հրաւիրուեցան հիւր պատուիրակութեան Ռուսական Շրջ. անունով Պ. Սիրուցի, որը վեր առնելէ վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վեհ ու վսեմ նպատակը, կոչ քրաւ բոլորին որ անկեղծօրէն ու անվերապահօրէն բոլորովին այս միութեան շուրջ եւ քաջալերելով զայն, կարելիութիւն տան անոր, իրագործել այն բոլոր ծրագիրները ու առաջադրութիւնները, որոնք կը կազմեն անոր (Հ. Մ. Ը. Մ.ի) նպատակը:

Յաջորդաբար տեղի ունեցան, նազ, արտասանութիւններ, շուքական մարզանք եւ կազմութեան բուրգեր: Մասնաւոր կերպով կը յիշեմ հոս Պ. Հայկ Պարսիգ-պանեանը, որը իր սրամիտ ու զուարթ արտասանութիւններով, միշտ բարձր պահեց բնօրինակ տրամադրութիւնը: Երեկոյցը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր: Երկուշաբթի խորհրդաժողովի փակումէն վերջ, ի պատիւ հիւրերուն քեյս-սեղան մը սարճուեցաւ ու մտերիմ եւ զուարթ մտնորս մը ստեղծուեցաւ: Ի վերջոյ «Յաւաջ Նահատակ»-ը եր-

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔ

Վ Ա Զ Ք Ը

Վաղքը աթլէթիզմի ամենակարեւոր ճիւղն է, որը կը զարգացնէ մարմնոյ բոլոր մկանները, բլլալով, անոր ամենայնզնեցուցիչը: Ուստի վաղքի հետեւող մը պէտք է նախ քան իր մարմնի ընդհանուր ու համաչափ զարգացման հոգ տանիլ՝ կարենայ տոկալ: Ուրեմն վաղողի մը նախնական աշխատանքը պիտի բլլայ կանոնաւորել շնչառութիւնը, ընդգրկել ճկուն ու միաչափ քայլերով վազելու ձեւը, աշխատանքի լծելով նոյնպէս թեւերն ու կուրծքը: Պէտք է վարժուիլ ոտքի մատներուն վրայ վազել, ծունկը ըստ կարելիութեան վեր բարձրացնելով, (հակառակ որ այս ձեւը առաջին առթիւ բաւական յոգնեցուցիչ է), ու մեծ քայլեր առնել: Այս վերջի պարագան խիստ կարեւոր է արագ վաղքի հետեւողներուն, որոնց յառաջդիմութիւնը առատուէն կը կայանայ մեծ քայլերով արագաշարժութեան մէջ: Իսկապէս 2 մէթրոնոց մեծ քայլեր աւելի դանդաղ կ'ըլլան քան 1 մէթրոնոց փոքր քայլեր. սակայն բացարձակապէս իրողութիւն մըն է, որ 2 մէթրոնոց 5 քայլերով աւելի շուտ կրնանք առնել 10 մէթր, քան՝ 1 մէթրոնոց 10 քայլերով:

Սկզբնակ վաղող մը միշտ բուն փախաքով մը կը փորձէ վաղքերը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իր չափազանց յոգնութեան ու իր թոքերու կարողութեան, որուն իբր հետեւանք շնչասպառութիւն մը յառաջ կուգայ: Հոս, անգամ մը եւս պիտի չեշտեմ թէ, մարդիկ մը, աթլէթիզմի ո՛ր ճիւղին որ ալ հետեւելու ըլլայ, պէտք չէ թեթեւօրէն վերաբերի, իբր քմահաճոյք ծառայեցնելով մարմնակրթանքը, այլ իր ուղեղն ու տրամաբանութիւնը, իր մկաններուն նման անհրաժեշտօրէն պէտք է աշխատանքի լծէ: Վաղքի կանոնաւոր փորձերու կողքին պէտք են առօրեայ շուէտական մարզանքներ, շնչառութեան փորձեր եւայլն, մարմնի ընդհանուր ճկնութեան ու թոքերու զարգացման համար:

Վաղքերը երեք մասի կը բաժնուին.

- Արագ վաղքեր.— 100 մէթրէն մինչև 400 մէթր
- Միջին վաղքեր.— 800 մէթրէն մինչև 3000 մէթր

գուեցաւ յոսրնկայս բոլորին կողմէ ու ուղղուեցանք նաւահանգիս:

Կորովի ու սրագիւն ձեռքի սեղմումներէ ու փոխադարձ համակրանքի խօսքերէ վերջ, փափաք յայտնուեցան որ ներկայիս սեղմուած այս կապը, երկու քոյր օրջաններու մինչեւ բլլայ սեւական եւ ամուր, յետոյ աւելի մեծ ու լիակատար հանդիպումը կարենալ ընելու համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ռուսնուդ 24 Նոյ. 925

Ծ. Խ.— Խորհրդածոյովի որոշումները ամբողջովին պիտի երեւին մեր յաջորդ թիւով:

Երկար վաղքեր.— 5000մէթրէն մինչև մասաթօն (42 քիւմ. 194)

Փորձուած ու հաստատուած իրողութիւնն է, որ սոյն երեք վաղքերն ալ, իրենց տարբեր ուղղութիւնը ունին և տարբեր փորձեր կը պահանջեն: Շատ զժուար է գտնել վաղող մը, որը յաջողութիւններ ունենայ երկու հակասական վաղքերու մէջ, ինչպէս 100 մէթր և 5000 մէթր վաղքերու մէջ: Վաղողներու կազմութիւնը անգամ կը տարբերի. 100 մէթր վաղող մը առհասարակ աւելի զօրեղ կ'ըլլայ լայն, զարգացած սրունքներով ու ջղային, իսկ 5000 վաղող մը՝ երկար սրունքներով, ջղուտ ու պաղարիւն: Սակայն ասոնք պատճառներ չեն, որ երկար վաղքի հետեւող մը չ'փորձէ արագ վաղքերն ալ, որոնք հիմն են բոլորին:

Արագ վաղքեր.— (100, 200, 300, 400 մէթր) Արագ վաղող աթլէթ մը, պէտք է ծնած ըլլայ արագաշարժ, օժտուած բնական յատկութիւններով և տոկուն՝ կարենալ ենթարկուելու կատաղի փորձերու: Արագ վաղող մը չ'կազմուիր տարիներու ընթացքին, ինչպէս ուրիշ ճիւղերու աթլէթներ. այլ ամենակարճ ժամանակի մը մէջ, իր որոշ յատկութիւնները յանկարծ ի յայտ կը բերէ: Մինչ այդ՝ լուրջ փորձեր անհրաժեշտ են ճամբայ ելլելու, վաղքի պահուն շնչառութեան և հասնելու ձեւերուն արհեստաւ համար: Ճամբայ ելլելը ամենակարեւորն ըլլալով բոլոր վաղքերու մէջ, լայնօրէն բացատրեցինք զայն «Մարդիկ»-ի նախորդ թիւին մէջ: Շնչառութիւնը վաղքի միջոցին, կարելի եղածին չափ քիչ ընելու է, 2 կամ 3 անգամ: Ճամբայ ելլել թոքերը պարպած, 50—60 մէթրի վրայ մեծ շունչ մը առնելով շարունակել մինչև նպատակակէտին 10—15 մէթր մնացած, հոս ներշնչում մը ընելով թափել վերջին ճիգը: Հասնիլն ալ խմբովին փորձերու կարօտ է: Հասնելու պարագային թեւերը մարմնէն ետ պրկել, գլուխը բարձր բռնելով կուրծքը առաջ մղել, — ա՛յս է բուն իսկ ձեւը, սակայն կանչառեր, ինչպէս աշխարհի ախոյեան Բատտօք, որ ցատկելով կ'աւարտեն:

Փորձեր.— Արագ վաղողի մը գլխաւոր փորձերը պիտի ըլլան, առօրեայ շուէտական ազատ շարժումներ՝ ճկնութեան համար, վաղել՝ իր փախաքած վաղքէն աւելի միջոց մը. տոկունութեան համար, ինչպէս 100 մէթր վաղքի համար. 150 մէթր, 200ի համար 300 մէթր և 400ի համար 500 մէթր: Փորձերը պէտք է ընել շաբաթական առնուազն 2 անգամ, մին տոկունութեան իսկ միւսը արագաշարժութեան յատկացնելով, այսպէսով երկու գլխաւոր պայմաններ կը լրացնենք: Օրինակ՝

- Ա. փորձ.— (100 մ. վաղողի համար) Ընդհանուր ճկնութեան փորձեր 15 վրկ. 8—10 անգամ ճամբայ ելլել 20—40 մէթրի վրայ: Դադար 10 վրկ.
- Մի քանի ճամբայ ելլելներ եւս ու 120 մէթր վաղք:
- Բ. փորձ.— Ընդհանուր ճկնութեան 15 վրկ. 8—10 անգամ ճամբայ ելլել 20—40 մէթրի վրայ: Դադար 10 վրկ.
- Մի քանի ճամբայ ելլելներ եւս ու 60 մէթր արագ վաղք:
- Կարելի է յաջորդաբար, փորձերու ընթացքին,

մէթրոներու չափը բարձրացնել:

* * *

Վազող մը, ինչ տեսակ որ ալ ըլլայ ան, ձմեռուայ եղանակին ալ, իր յատկութիւնը չ'կորսնցնելու համար պէտք է մշակէ իր ձկնութիւնը, արագաշարժութիւնը և տոկունութիւնը: Սրահներու մէջ կարելի է կանոնաւոր փորձեր կատարել ձամբայ ելլելու ու հասնելու: Այս պարագային սրահի տախտակամածը պէտք է բացարձակապէս չոր ըլլայ, իսկ աթլէթը ունենայ թեթև կաշիէ կօշիկներ առանց կրունկի և կամ լաթէ՝ տակը չուանով հիւսուած, յաճախ վտանգաւոր սահիչներէ խուսափելու համար: Շուէտական ազատ շարժումներու շարքին ունինք նաև մի քանի կարեւոր փորձեր մասնաւորաբար վազողներու յատկացուած:

1.— Թեւերու ու սրունքներու մասնակի շարժումներ տեղւոյ վրայ:

2.— Լ'նդհանուր շարժումներ:

3.— Վազքի քայլերու ուսումնասիրութիւն:

Թեւերու շարժումներ.— Ոտքերը զուգահեռական, իրարմէ 10—15 սանդիմէթր բացուած, մարմինը թեթև մը առջև հակած, գլուխը ուղիղ, ձեռքերը բռունցք, թեւերը կէս մը կոտրած շարժիլ ետեւէն առջև: Այս փորձը սկսիլ ներշնչում մը ընելով ու չորս շարժումներէ վերջ, արտաշնչում մը և այսպէս շարունակաբար: Թեւերու շարժումը պէտք է ըլլայ վազքի ուղութեամբ և ոչ թէ կուրծքին առջև, ուսի հաւասար բարձրութեամբ:

Սրունկներու շարժումներ.— Սրունքը բարձրացնել ուժգնօրէն, ծունկը կոտրած, միւս սրունքը պրկելով:

ա) Ձեռքերը մէջքին, ծունկը կոտրած վեր բարձրացնել մէջքի հաւասար, միւսնոյն ժամանակ ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալով:

բ) Ծունկը բարձրացնել կարելի եղածին չափ բարձր, կուրծքին մօտ, միւս ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալով, այսպէս յաջորդաբար:

գ) Լ'նդհանուր շարժումներ.— սրունքներու ու թեւերու)

Երբ աջ ծունկը կը բարձրանայ մէջքին հաւասար, ձախ թեւը կ'երթայ առջև, (բռունցքը ուսի բարձրութեան) իսկ աջը ետև (արմուկը ուսի հաւասար):

Այս նախնական փորձերէ յետոյ պէտք է բացօդայ փորձեր ալ ընել, լու օդերը օդառագործելով: Առաջին փորձին իսկ պէտք է հոգ տանիլ քայլերու համաչափութեան, հետեւելով հանդերձ վերոյիշեալ փորձերուն. նախ քայլերը առնել փոքր ու դանդաղ, երկու սրունքներն ալ միաչափ քանալով: Ձախ ոտքը պէտք է աջին համապատասխան մղում կարենայ տալ մարմնին: Ասկէ յետոյ կարելի է վազել աւելի մեծ քայլերով, սակայն առանց ցատկելու, միմիայն մատներուն վրայ բարձրանալով:

Օգտակար փորձ մը նաև կարելի է նկատել սանդուխէ վեր վազել, 1 կամ 2 աստիճան մէկէն առնելով: Ասիկա կ'օգնէ մարմնի ձկնութեան, ծունկի բարձրացման փորձին ու թեւերու շարժման:

ՀՈՔԷ

ԱԹԼԵԹԻԶՄ

Ի՞նչ են ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՅԱՆԻՇՆԵՐԸ

Հիմայ որ վերջնականապէս փակեցինք արլերիզմի եղանակը և մարզիկները անգործ չի մնալու համար պիտի հակին դէպի frou-frou-ի վազքերը, յետագարձ ակնարկ մը նետելով տեսնենք թէ ի՞նչ են մեր ազգային մրցանիշերը և զանոնք բաղդատենք մեր դրացի ազգերուն կարողութեան հետ:

Ինչպէս յետագայ ցուցակէն պիտի տեսնուի, այս տարի երկու ազգ. մրցանիշեր կատարուած են, երկուքն ալ Բարիզի մէջ, որոնցմէ ամենէն փայլունը Ֆիլիպէցի մարզիկի մը կողմէ:

1922 ի վերջին Հայկ. Զ.րդ. Լ'նդհ. Ողիմպիականի ցանկին վրայ 4 փոփոխութիւններ եղած են պատշտակական կերպով, իսկ անպաշտօն՝ անոնց թիւը հինգի պիտի բարձրանար: Ահա թէ ինչպէս ձեռք բերուած են նոր մրցանիշերը.—

400 մէքր վազք.— Նախորդ մրցանիշ՝ 55 1/5 երկվ. ն. ձէլալեան: 1924 Օգոստոսին Բարիզի «Իւնիօն Սթորթիվ Արմէնիէն»-ին կողմէ «Սթատ Բան Բըթի ժանի»-ի մէջ կազմակերպուած միջակումբային (հայ, ռուս, յոյն, ֆր.) մրցմանց օրը նոյն միութեան անդամ, Յովհաննէսեան տնուն ուսանայ մարզիկ մը 400 մէթր վազեց 54 երկ. 4/5 էն, ինչ որ կը կոտրէր մեր հին մրցանիշը 2/5 ու: Ժամանակ՝ բռնուած 4 դատաւորներու կողմէ. սրարդեր՝ Շ. Բուլընար, 8րդ Միջ. Ողիմպիականներու դատաւորներէն:

1500 մէքր վազք.— Նախորդ մրցանիշ՝ 4 վ. 36 երկվ. Հ. Իսկէնտէրեան: 1925 ի բարիզահայ ողիմպիականին օրը Յրանս. «Իւնիօն Աթլէթիք Էնթէրնացար» միութեան անդամ Կ. Թաշձեան 1500 մէթրը վազեց 4 վ. 35 երկվ. էն, ինչ որ 1 երկվ. ու կը կոտրէր մեր հին մրցանիշը: Ժամանակ՝ բռնուած երեք դատաւորներու կողմէ. սրարդեր՝ Ժ. Վէրիէօլէն, ֆրանսացի վազքի ծանօթ ախոյեան:

Վառնայի մէջ Պ. Սարգիսեանի ձեռք բերած արդիւնքը՝ կը հաւասարի մեր ազգ. մրցանիշին, բայց պէտք է նկատի ունենալ թէ «պալատ տանող ձամբայ» մը բիւս չ'է անոր պէս-դարձուածքներ (վիրաժ) չ'ունի ինչ որ առաւելութիւն մ'ըսել է վազողին համար: Կա պիտի ըլլար սոյն մարզիկին այդ մրցումէն առաջ ինչ յաջողութիւններ ձեռք բերած ըլլալուն տեղեկանալով հանդերձ զինքը տեսնել կանոնաւոր սրահի մը մէջ):

Չողով բարձր ցատկի.— Նախորդ մրցանիշ՝ 3 նէթր 08ս. Մ. Գուլումձեան: 1925 Ապրիլ 19 ին Բարիզ, «Սթատ Ժան Բիթի ժան»-ի մէջ կազմակերպուած միջակումբային մրցմանց օրը՝ Յ. Մանիկոնեան, անդամ Հ. Մ. Լ. Մ. ի, ձողով բարձր ցատկեց 3 մէթր 32 սանթիմէթր, ինչ որ կը կոտրէր մեր հին մրցանիշը: Բարձրութիւն՝ չափուած եւ հաստատուած երեք հայ եւ երեք ֆրանսացի դատաւորներու կողմէ:

Երկար ցատկ.— Նախորդ մրցանիշ՝ 12 մէթր 55 ս. Ա. Արէլեան: 1924 ի բարիզահայ ողիմպիականին օրը ֆրանսական C. A. S. G. միութեան անդամ Ժ. Խիլեան երկաթը նետեց 12 մէթր 80 սանթիմէթր,

	Ուեքսմեն	Մրցանիք	Աւսարհի(*)	Ֆրանսական*)	Պուլկարական
100 մէքր վագֆ	Հ. Աճէմեան	11 ² / ₅ երկվ.	10 ⁴ / ₁₀ "	10 ⁸ / ₁₀ "	11 ² / ₅ "
200 " "	Հ. Աճէմեան	24 ¹ / ₅ երկվ.	20 ⁴ / ₅ "	21 ³ / ₅ "	—
400 " "	Յովհանէսեան	54 ⁴ / ₅ երկվ.	47 ³ / ₅ "	49"	56"
800 " "	Ս. Սամուէլեան	2 վ. 11 ¹ / ₅ երկվ.	1' 51 ⁹ / ₁₀ "	1' 55 ² / ₅ "	—
1500 " "	Կ. Թաշեան	4 վ. 35 երկվ.	3' 52 ³ / ₅ "	4' 18 ¹ / ₁₀ "	4' 45"
3000 " "	Ա. Մամիկոնեան	10 վ. 22 ⁵ / ₅ երկվ.	8' 28 ⁵ / ₁₀ "	8' 42 ² / ₅ "	—
Ուժով բարձր. ցաւկել	Բ. Կէօղլուպէօյլուքեան	1 մ. 70 ս.	2 մ. 014 ս.	1 մ. 925 ս.	1 մ. 59 ս.
" երկայն. "	Կ. Շահինեան	6 մ. 55 ս.	7 մ. 765 ս.	7 մ. 125 ս.	6 մ. 38 ս.
Չողով բարձր. ցաւկել	Յ. Մամիկոնեան	3 մ. 32 ս.	4 մ. 23 ս.	3 մ. 74 ս.	3 մ. 48 ս.
Երկար նետել . . .	Ժ. Խիթիկեան	12 մ. 80 ս.	15 մ. 544 ս.	14 մ. 185 ս.	12 մ. 60 ս.
Սկաւառակ նետել . .	Ս. Մկրեան	35 մ. 99 ս.	47 մ. 581 ս.	42 մ. 02 ս.	39 մ. 90 ս.
Նիզակ նետել . . .	Ն. Ծէլայեան	42 մ. 62 ս.	66 մ. 10 ս.	58 մ. 895 ս.	49 մ.
Երեք քայլ ցաւկել .	Հ. Գալֆաեան	12 մ. 87 ս.	15 մ. 525 ս.	13 մ. 81 ս.	12 մ. 98 ս.

(§) Թէ աշխարհի և թէ ֆրանս. մրցանիչերուն վրայ 1925ի շրջանին չափ մը փոփոխութիւններ եղած են:

ինչ որ կը կոտորէ մեր հին մրցանիչը: Հետաւորութիւն չափուած և հաստատուած հայ և ֆր. դատաւորներու կողմէ, ընդ որս «էքօ» և «Օթօ» թերթերու աշխատակիցներ՝ Կլասէ և Նօ:

Ասոնցմէ դուրս մէկ քանի առիթներու մէջ հայ մարզիկներ մեր ազգ. մրցանիչներէն բարձր արդիւնքներ ունեցած են, որոնք պաշտօնական չեն կրնար նկատուիլ, և որոնցմէ մին գոնէ ցաւակի է որ հայ դատաւորներու ներկայութիւնը չէ անսած. առիկայ է 45 մէքս 40 ս. ի նիզակ նետել մը՝ յանձին Յակոբ Թաշեանի, նախկին անդամ Հ. Մ. Լ. Մ. ի Պոլսոյ շրջանին Բեր-Շիշլի մասնաճիւղին, որ այժմ Թօրինօ բըժշկութիւն կ'ուսանի և որ 1924 ին Խտալիոյ Բիէմօն-թէ նահանգի ախոյեանութեան մէջ չափ մը գնահատելի արդիւնքներով բեխալքօն ի մէջ Ա. հանդիսացած օրը նետած է զայն, ինչ որ չափ մեծ տարբերութեամբ մը կը կոտորէ մեր ազգ. մրցանիչը:

Վերև գրուած ցուցակը ի յայտ կը բերէ թէ մենք միջազգային տեսակէտով չափ տկար արժէք մը կը ներկայացնենք և մեր յառաջդիմութիւնն ալ յամբօրէն գրեթէ կրիայի քայլերով է որ տեղի կ'ունենայ, ինչ որ լաւ նշան մը չ'է անշուշտ:

Մազթենք որ յառաջիկայ արևբիւք ի եղանակին հայ մարզիկները յաջողին բազմաթիւ մրցանիչեր կոտորել, ինչ որ յառաջդիմութեան չափանիշն է:

Բարիկ

Փ. Ն.

Մ. Խ.— Քաջալերելու համար մեր մարզիկները իրենց քայլերուն մէջ, որոշած ենք զիրենք ծանօթացնել հասարակութեան՝ իրենց կեանքին և մարզական գործունէութեան գլխաւոր դիմերուն մէջ:

Առաջին շարքով պիտի սկսինք հրատարակել մեր արևբիւք ի սեփականներուն կեանքը, զորս պիտի տայ ծանօթ նկարիչ Ք.:

Վերի ցանկին մէջ անուններն դառնուած բոլոր մարզիկ ընկերներէն կը խնդրենք շուտափոյթ մեզ տեղեկացնել իրենց որոշ հասցէն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Բարիկ մեր աշխատակիցներէն մին՝ Պ. Փ. Եաղմուրեան, անցեալ տարի դիմած էր Comite Olympique Internationalի նոյն ատենի նախագահ պառոն Բիէն Տը Գուպէրթէնի և խնդրած՝ ծանօթութիւններ ազգի մը Միջազգ. ոլիմպիականներուն մասնակցութեան յատուկ: Այդ տեսակցութեան իրբև հետեւանք Հ. Մ. Լ. Մ. ի Բարիկի նոյն ատենի Վարչութիւնը՝ Հ. Հ. Պատուիրակութեան միջոցաւ գրաւոր դիմում մը կատարած էր C. O. I. ի: Մինչև վերջերս ո՞ր եւ է պատասխան ստացած չ'ըլլալով, Պ. Փ. Եաղմուրեան առիթ ունեցած է Միջ. Ող. դործադիր մարմնի 6րդ նիստին ներկայ ըլլալ, ուր խնդրոյ առարկայ եղած է, նաև, Հայոց մասնակցութեան հարցը: Լսելէ հանդերձ յիշեալ պարոնին տուած բացատրութիւնները, Տիւնսբուրն նման մերժուած է նաև հայոց մասնակցութիւնը՝ ներկայ պայմաններուն մէջ և իբրև պայման առաջարկուած է,—

1) Մայր երկրի մէջ ունենալ իւրաքանչիւր սրօսի համար անջատ կամ ամէնքին մէկ ֆէտէրասիօն մը, որ վաւերացուած Միջ. զանազան ֆէտէրասիօններէ՝ կարող ըլլայ Միջ. օրէնքներուն սահմանին մէջ սրօսը զեկավարել երկրին մէջ:

2) Մայր երկրին մէջ ունենալ Հայ Ողիմ. Յանձնախումբ վաւերացուած, իր կարգին C. I. O. էն, որուն մէջ կ'ունենայ իր ներկայացուցիչը:

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՅՐԶԱՆԸ

(ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ)

ՎԱՌՆԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

Ա թ ՚ Լ Է թ				Ֆ Ո Ւ Թ Պ Օ Լ					Օ Ժ Ա Ն Դ Ա Կ			
Խմբագր.	Փոխ խմբ.	Անդամ	Գումար	Թիւ	Խմբագր.	Փոխ խմբ.	Անդամ	Գումար	Իգական	Արական		Գումար
1	—	24	25	2	1	2	25	30	7	10		17

ՄԱՆՉ

ԱՐԻՆԵՐ

ԱՂՋԻԿ

	Խմբագր.	Փոխ խմբ.	Առաջնորդ.	Փոխ առ.	Թմբկահար	Փողահար	Գրոչակիր	Կարմ. խաչ	Գալլուկ	Թեկնածու	Նոր ընծայ	Բ. կարգ	Ա. կարգ	Գումար
Նախկին գումար	1	—	3	4	1	—	1	1	—	—	27	—	—	38
Պակաս	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Գումար	1	—	1	2	1	—	1	1	—	—	27	—	—	34
Աւելցած	—	1	3	1	—	1	—	—	—	4	—	—	—	10
Ներկայ գումար	1	1	4	3	1	1	1	1	—	4	27	—	—	44

ԳԱՅԼԻԿՆԵՐ.— 1 Ազելա, 1 Փոխ Ազելա, 4 Առաջնորդ, 3 Փոխ Առաջնորդ, 6 Թեկնածու, 15 Նոր ընծայ, Գումար 30

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Բ. ԿԱՐԳԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Շարունակելի նախորդ քիւէն)

2.— Պարզ Եւրոպայի (բօրքարիֆ) վրան մը կազմել. Դիւրատար վրաններ կուենան 8 կտոր, որոնց իւրաքանչիւրը կը դառնուի խմբակի ամէն մէկ տղաքով (խմբակը 8 հոգի է). այդ վրաններուն տակ կարող են պառկել 2, 4 կամ ութը տղաք, որոնք իրենց ունեցած կտորները իրարու քով կը բերեն և կը կազմեն վրանը:

Անշուշտ այս կտորներով շինուած վրանները շատ ալ հանգստաւէտ չեն սակայն անոնք շատ դիւրին կը փոխադրուին, այդ պատճառաւ յանձնարարելի են: Յարջորդիւ պիտի տանք մէկ քանի վրանի ձեւեր իսկ որպէս ամբիջական դաս պիտի խօսինք միւսիս այսոնց մասին:

Այս վրաններուն երեք կողմերը կ'ուենան կոծակ և օղակ, իսկ մէկ կողմը միմիայն օղակ: Կազմած ժամանակ կտոր մը գետինը կը փակու և երկրորդ կտորին օղակներու կողմի դիմացը գանուող կողմը կը բերեն միւս փողածին այդ կողմին և երկուքը իրարու կը կոծկեն:

Կը չափես կոծկուած կողմի լայնքը և այդքան հեռաւորութեան վրայ կը հաստատես երկու գաւազան բնականաբար գաւազաններդ որքան խորունկ թաղես վրանը այնքան ցած և վարը այնքան լայն կուենան այդ պարագան որոշել քեզի կը թողուի միայն ինչ որ ալ ընես, պէտք է վրանին երկու եզերքները գետնին դախն: Յետոյ, հաստատուած երկու գաւազաններուդ երկու վերի ծայրերը՝ գետնին պիտի կապես հետեւեալ կերպով: Գաւազաններուն վարի մասէն 1 ու կէս մէթրի չափ հեռուէն պիտի գամես ցից մը՝ չեղ կերպով և պիտի կապես ջուանդ որը բերելով առաջին գաւազանին օղակով մը պիտի կապես յետոյ ջուանդ պիտի երկարես երկրորդ գաւազանին դարձեալ օղակով մը պիտի կապես վերջը ջուանդ պիտի տանիս կապես միւս ցիցին, որը հաստատուած է Բ. գաւազանէն 1 ու կէս մէթր հեռու (տես պատկեր 1 *) (ջուանդ աւելի լակ կըլլայ եթէ գաւազանիդ ծակէն անցնելու չափ բարաւրլայ, վրանդ աւելի ամուր կ'ըլլայ և վար չի սոհիր): Յետոյ կոծկուած վրանը կը փակու երկու գաւազաններու մէջ գանուող ուղիղ ջուանին վրայ և քաշելով ծայրերը կը կապես գանոնք ուրիշ ցիցերու, ուրոնք այդ ծայրերուն մօտիկը հաստատուած պիտի ըլլան:

4 կտորով շինուած տակն երեք գաւազան պիտի գործածես նոյն ձեւերով և այսպէս ամէն երկու կտոր վրան աւելցնելուդ գաւազան մը պիտի աւելցնես:

Եւ որպէսզի վրանդ ծուռ ու մուռ չըլլայ, գաւազանները հաստատած տակնդ անոնց ուղղութեան պիտի նայիս ինչպէս կը նային տղոց ուղղութեան շարքերուն մէջ. Ա. գաւազանը միայն Բ.ը պիտի տեսնայ և միւսները այս վերջինին ետին կորսուած պիտի ըլլան, որպէս թէ մէկ գաւազան ըլլային գետնի մըլուած գաւազանները: Այս գործողութիւնները սակայն պէտք է ընել շատ արագ այնպէս որ 4—5 վայրկեանի մէջ վրանը պէտք է քակել ու շինել, ուստի պէտք է նոսր պաշտօններու բաժանում ընել այն բոլորին մէջ որոնք կոչուած են այդ վրանին տակ ապրելու: Վրանին եզերքները պէտք է ախտներ բացուած ըլլան, որպէսզի ջուրը ներս չի խօծէ և ախտէն ելած հողն ալ վրանին ներսի կողմը ախտին եզերքներուն լեցնելու է որպէսզի հով չի փչէ:

3.— Սանդուխ շինել եւ պահել վեր մագլցիլ:

Մագլցելու արհեստը դրեթէ մարդուս հետ մէկտեղ կը ծնի և կը զարգանայ, և եթէ կան մարդիկ որոնք չեն կարող մագլցիլ պատճառն այն է որ անոնք կորսնցուցած են այդ սովորութիւնը, սակայն այդ այդպէս ըլլալով հանդերձ, կը տեսնենք շատ անգամ որ վտանգի մը պահուն, ամենամանրը և կամ ամենածոյլն իսկ ջանքեր կընէ ինքզինքը ազատելու համար կանխանաս մտէ մը և այնքան լաւ կրնայ մագլցիլ որ երբէք մագլցած ըլլայ:

Երախան, երբ քիչ շատ ոտքերուն վրայ կանգնելու չափ կարողութիւն կ'ուենան, կը տեսնենք որ գետինը եղած և կամ վար ինկած ժամանակ մեզ պէս չէ կարող ուղղուիլ և կամ բարձրանալ, այլ անմիջապէս կը մագլցի իր ամենամօտիկը եղող առարկայի մը կառչելով, ուրեմն կը տեսնենք որ տղան ծնած տարիքէն ունի այդ բնազդը:

Փոքրիկ տղաք շատ կը սիրեն օրինակ ծառերէ և կամ հայրիկին կոնակն ի վեր մագլցիլ, վզէն կախելու քաշուիլ դէպի վեր. ուրեմն հոս ալ կը տեսնենք որ տղան այդ բանին մէջ հաճոյք կը դանէ, այդ մագլցումներով կը զուարճանայ: Այդ արհեստը ուրեմն զարգացնողները, շատ դիւրութեամբ կրնան պատերէ և ծառերէ վեր բարձրանալ, բան մը որ արիւններուն համար շատ կարեւոր է:

Բայց, կը տեսնենք որ մարդկութիւնը այդ արհեստին կարեւորութիւնը նկատի ունեցեր և կատարելագործեր է զայն սանդուխով. որպէսզի ամէն տեղ և ամէն տակն կարելի ըլլայ բարձրանալ տանց մարմինը չարչարելու, կամ վրայ գլուխ պատուելու:

Ուրեմն պիտի խօսինք սանդուխներու մասին և պիտի բացատրենք անոր ձեւերը:

1.— Պարզ չուանով (սանդուխի չուանը պէտք է տուկուն ըլլայ). ամբողջ չուանին երկայնքին իրարմէ 25 ական սանդիմ բացութեամբ կապեր կը շինենք և այս պէտով աւելի դիւրութեամբ կրնանք մագլցիլ եթէ ուրիշ միջոց չունինք, ասիկայ կըլլայ մէկ չուանով (պատկ. 2).

2.— Գարձեալ մէկ չուանով եւ ասիւնաններով.— տուկուն փայտէ նախապէս պատրաստել տուած կըլլանք սոյն աստիճանները որոնք կուենան կէս ճախարակի ձեւ (պատկ. 3) այս անգամ իւրաքանչիւր կապը կապելուս, հատ մալ ասոնցմէ կանցնենք, որով ոտքերնիս աւելի հանգիստ կրնան կտոչիլ:

3.— Զոյգ չուանով եւ ասիւնանաւոր.— 50 սանթիմ երկայնութեամբ և 3 սանթիմ տրամագիծով հաստութիւն ունեցող տուկուն փայտիկներ որոնցմէ ամէն արի կրնայ իր հետ 3—4 հատ ունենալ: Սոյն փայտիկներուն ծայրերէն երեք սանթիմ ներս մէկ մէկ ծակ որոնցմէ կարենայ մեր չուանը անցնիլ: Կապը պիտի կապուի պատկեր 4 և 5ի պէս դարձեալ դիւրութեամբ քակելու համար, կրնաք նաեւ թիւ 1 և 2 սանդուխներու կապով ալ շինել, սակայն դժուար կը քակուի: Այս սանդուխը կարելի է նաեւ շինել, փոխանակ փայտիկներու՝ չուանով, ինչպէս կընեն նաւերու մէջ: Ինչպիսի արի մը կամ ճարահատ մարդ մը կարող է դեռ շատ տեսակներու մասին մտածել:

Անձեպի պատերէ վեր շատ դիւրութեամբ կարելի է մագլցիլ, ոտքի ծայրերը հաստատուելով մէկ մէկ ծակի մէջ և կախուիլ մատներով դարձեալ մէկ մէկ ծակերէ, այս շատ պարզ է. սակայն նկատի պէտք է ունենալ որ այս մագլցումին մէջ մեծ ճիգեր պէտք չեն և իւրաքանչիւր ոտքը հաստատած կամ ձեռքը նետած ժամանակ թեթեւ մը քննելու է քարին վիճակը, հաւանական է որ քարը իր անկումին հետ ձեր ալ անկումին պատճառ կըլլայ:

(*) Նկարները պիտի տեսնուի յաջորդ քիւէն մէջ:

Յետոյ որ մագլցողին ընկերացոյ մը պէտք չէ պատին մօտ գտնուի եթէ գետ գլխուն պէտք ունի միշտ պէտք է հետուն կենայ. եթէ ան լաւ բարեկամ մըն է աւելի լաւ կընէ երկայն գաւազանով մը օգնէ իր ընկերոջը և խրաքանջիւր ոտքը փոխելուն և ծակի մը մէջ հաստատելուն գաւազանով սուրին տակէն (նակայն միշտ պտտէն հետո) վեր բռնէ:

Կարելի է նաև պատին ծակերուն փայտիկներ մխել ևւ այդպէս ելլել: Սոյն երկու պարագային ալ երբ պատին վերջաւորութեան կը հասնիք աւելի զգուշաւոր պէտք է ըլլաք վասնզի վերջին քարերը աւելի վտանգաւոր են ևւ շուտ կը շարժին իրենց տեղերէն:

(չարունակելի) Արի յամբապէս
Սօճիա Լ. ԳԱԶԱՆԾԵԱՆ

ԽՄԲԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԷՍ

ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Վեց-եօթը տարի առաջ, ոգևորութեան ևւ խանդավառութեան այդ օրերուն էր, երբ 10—15 պատանիներով հիմը դրինք, Հ. Մ. Լ. Մ. Ի Մալկարայի 28 րդ մասնաճիւղին:

Մեր քաղաքին համար նորութիւն մըն էր արիական շարժումը:

Ու քիչ մը աւելի մեծերս, ցաւագինօրէն մտանոգ, մեր ազգային քանի մը ախտանիշներուն նկատմամբ, որոնք նոյնքան դժբախտօրէն կը ժառանգուէին ու նորահասներուն մէջ, լուրջ ու կորովի աշխատանքի էինք մղուած, այդ ունակութիւններուն ու մոլութիւններուն դարմանը գտնելով Սկաուտիզմին մէջ:

Շարաթուան մէջ՝ քանի մը գիշերներ, զպրօցը կը հաւաքուէինք, կը խօսէինք Հ. Մ. Լ. Մ. Ի նպատակէն ու օգուաներէն, կը կարդաինք, կը վիճէինք, իսկ բաժանման ժամուն զպրօցը երգերով կը թնդացնէինք և շարք կազմած՝ քայլերով մը մինչև եկեղեցիին առջև կ'երթայինք, ու հոնկէ կը ցրուէինք:

Ինչ ու անս'չ օրեր էին, և քիչ մը ամէն հայ երգիքի սակ նոյն շէնութիւնը կամ, է՛ որ պատանին էր որ պիտի կարենար ինքզինքը զրկել մեր «ընկերութենէն», «էսէջ էրթալէն» «արշաւներէն», զրեթէ բոլոր տղաքը տեսակ մը ակնածանքով մեզ կը դիմէին արձանագրուելու, ու դեռ ամիսը չը լրացած, մեր թիւը 40 ը կ'անցնէր:

* * *

Լուսնակ գիշերով մը Պալազանձըք պիտի երթայինք, մեր շրջանի գիւղերէն մին՝ որ Գուրու տաղի ստորտը կը հանգչի երկար քալելէ յոգնած ճամբորդի մը նման, որ այդ լերան ցից գառիկերը տեսնալով քիչ մը հանգչելու ու կաղաւթուելու համար նըստեր է վազը, ու ալ չէ ելեր տեղէն...

Լուսնի լոյսով ճամբայ ելաւ խումբը, մինչ մեր յառաջապահ-հետախոյզները, արդէն երկու ժամ առաջ քաշուած էին քաղաքէն: Այն տեղ՝ ուր չորս ճամբաները կը միանան, մեր յառաջապահները, մեր հետեւելիք ճամբուն նշանը քարերով շիներ են, ու խումբը հաղիւ առաջացած՝ մէկը մեր ետեւէն կը պտար, և վազելով մեզ կը մօտենար:

Հրամայեցի խումբին կենալ:
Հասաւ մարդը. թուրք մըն էր:

— Ի՞նչ կուզէք, ըսի:

— Պարոն — սկսաւ գիւղացին — սա դէմի ճամբուն վրայ սայլս մնաց, գիշեր ըլլալուն չի տեսայ անիւին գամին իյնալը, ու քաշեր ևւ էայլը, մինչև որ անիւն ալ ինկաւ: Բանջարեղէն կը տանիմ, գիշերուայ քունս, հանգստութիւնս զոնցի ու ճամբայ ինկայ առաուն կանուխ քաղաքը ըլլալու ու ծախելու համար ապրանքս. հիմայ մնացի այսպէս ճամբուն մէջտեղը, մեծ բան մը չէ եղածը, բայց մինակ է՛ ըլլար, եթէ դուք քիչ մը չօգնէք ինձ, սոխալուած պիտի ըլլամ մինչև լոյս սպասելու հոս, և յետոյ այնքան մեծ աշխատանքով ու քրտինքով արդիւնաբերած այս ապրուստիս միջոցը դուցէ թախեմ, կամ գոնէ շատ աման ծախեմ, մեղք ևւ պարոն, քիչ մը օգնեցէք ինձի. ի սէ՛ր Աստուծոյ, ընտանիքի, զուկի տէր մարդ եմ:

Երկվարկեանի մը մէջ Յեղիս արիւնտա պատմութեան քտորմնելի դրուաքներուն շարաշուք ու սարսափելի պատկերները շարայարուեցան աչքիս առջև, մին էր դէմս այն ազգին գաւակներէն, որոնք վայրագօրէն ամբողջ ցեղիս կեանքը սեւցուցին:

Բայց արին եղբայր է ու բարեկամ բոլորին հետ:

Չեկորդեցի այդ թուրքին խնդրանքը, ու հրամայեցի խմբակի մը որ երթան օժանդակելու իրեն:

Քիչ վերջ, երբ աղաքը վերադարձան, առաջնորդը ինձ մօտենալով,

— Եղբայր խմբապետ, ահաւասիկ կաղամբ, ամբուկ, լոլիկ, կանանչ պաղեղ և ազատգեղ ըսաւ. այն թուրքը տուաւ, կրկնապէս իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնելով մեր մեծ բարեքին առթիւ:

— Ի՞նչու առիք — սասուեցի առաջնորդը — այդ բրած մեծ բարեքնիդ անարժէք էք դարձուցեր դուք իսկ արին իր սեւիցէ մէկ օգնութիւնը նուէրով կամ վարձատրութեամբ պիտի ընէ միթէ. չէ՛ ելբայր առաջնորդ, մեր ամէնամեծ արժանիքը մեր ընելիք օգնութիւնը կամ բարեքը իսկ է:

Յետոյ առաջարկեցի, որ երթան վերադարձնեն այդ բանջարեղենները գիւղացիին:

Քիչ վերջ գիւղը հասած էինք արդէն, ու մեր յառաջապահներէն մին դիմաւուսելով առաջնորդեց մեզ սրահ մը, որ գիւղապետին միջոցաւ մեզ էր տրամադրուած երկու գիշերուայ համար, և ուր գիշերեցինք մենք:

* * *

Յաջորդ օրուայ այդ գիւղի կեանքը, — այն ետա՛ղ ու երանելի օրերին — այն սեւ ու վշտագն օրերուս մէջ, կեանքիս ամէնէն քաղցր ու անմոռանալի մէկ յիշատակը կը մնայ թարմ ու կենսունակ:

Իրիկուայ մօտ, երգելով ու խաղերով արեւը թաղեր էինք արդէն, երբ փոխ-խմբապետը ինձ մօտեցաւ:

— Եղբայր խմբապետ, անակնկալ ու յեղակարծ փափաք մը, գրեթէ բոլոր արիւնքու կողմէ:

— Ի՞նչ, հարցուցի:

— Գիշերարշաւ մը հիմայ, մինչև լերան գա-

գաթը կամ գոնէ կողերուն:

— Արդիւ՞նք, նպատակ:

— Պարզապէս մեր քաղաքը՝ Մ... դիտելու համար, գիշերուայ այս միջնաշաղկով:

Քիչ մը անհամ ու անպատեհ փափաք նկատեցի, սակայն տղաքը չի մերժեցի, այդ օրուայ հաճոյքը ու խանդավառութիւնը կատարեալ ընելու համար, ու Շուն խմբակի առաջնորդը կանչելով,

— Եղբայր առաջնորդ, դուք դրէք այս տեղ պահակ մը ձեր խմբակէն, մինչև մեր գիւղ վերադարձը, յանձնարարեցի:

Եւ ճամբայ ելանք տղոց դուարթ երգերով:

* * *

15—20 վայրկեան յետոյ, լերան մէջ ծառերու տակն ենք: Վիճաբանութիւն մը ծայր առէր է տղոց մէջ, հեռուէ հեռու: Հազիւ թէ տարտամօրէն կը նշմարուի քաղաքը և անոր լոյսերուն, մզկիթին, թաղերուն ճշգրտմը ու տեղերը ի գո՛ւր կը ջանան որոշել, մինչ պզտիկ մը, գուցէ ձանձրացած այդ սին խօսակցութիւնէն դէպի գիւղին կողմը, մեզմէ կը բաժնուի, դէպի այն փոքրիկ, բարձրութիւնը որը կարգիլէ մեզ գիւղը տեսնելէ: Սուլիչը բերնիս կը տանիմ ձայնելու բրնձ, երբ ինքը՝ բարձրածիչ գիւղ կը կանխէ:—

— Եղբար խմբակի՛տ գիւղը կրակ կայ՝ կրակ կայ. Սուլու՛մով մը— որ ուժգնօրէն կարճազանգէ լե-

րան մէջ այդ խաղաղ գիշերին. բոլոր տղաքը կը հաւաքեմ, ու կսկսինք վազել դէպի գիւղ, հինգ վարկեան չի տևեր գիւղին մէջ ենք, վա՛յ հրդեհուած շէնքը ճիշտ մեր քովի տունն է:

Տղաքը իրար կանցնին. ու կ'առաջարկեն ինձ, որ ներս մտնեն և պայուսակներնին ևայլն փրկին, բացարձակապէս կ'արգիլեմ. ու տեսնալով որ գիւղացիք կանոնաւոր ջուր չեն կրնար հասցնել հրդեհին, անմիջապէս տղաքը երկու շարք կընեմ դէմ առ դէմ, մեծերը մէկ կողմ, իսկ պզտիկները միւս կողմ: Բարեբախտար սր ալբիւրը մօտ է, ու շարքը հինգ վեց քայլ բացութիւնով՝ մինջև հարկ եղած տեղը կը հասնի: 8—10 հատ դոյլ կը գտնենք, ու մէկ կողմէն աղբիւրին գուռէն կը լեցուին անոնք: ու ձեռքէ ձեռք, մինջև հրդեհուած տունը արիները ջուր կը հոսեցնեն մեքենաբար, իսկ պարտապ դոյլերը պզտիկ արիներուն միջոցաւ կրկին ալբիւր կը վերադառնան կրկին լեցուելու համար:

Յանկարծ միտքս կուգայ որ պահակ կեցող արին մէջերնիս չկայ, իսկ կրակը դրան առջևի կողմը, աւելի բոցարձակ է, դէպի այն կողմը կուզուիմ... հրաշալի՛ տղայ. պարտականութեան գլուխը, ծուխերուն մէջ, բոցերուն դէմ. արձանի մը պէս կայնած է:

— Ի՛նչ կարասես հոգ. շո՛ւտ ասդին եկուր, պիտի այրի՛ս կը գոչեմ:

Իսկոյն կը բարեւէ ինձ ու քիչ մը դժուարօրէն՝ հետեւեալը կուզէ հասկցնել:

— Կը ներէ՛ք, եղբայր խմբապետ, չեմ կարծեր որ ձեզ անսաստած ըլլամ, երբ ըսեմ թէ անկարգապահութիւն մը պիտի ըլլար, ու անարգանք մը առաջնորդիս հանդէպ, կարծեմ դուք ուղղակի առաջնորդիս հրամայեցիք, իսկ առաջնորդս ալ ինձ:

Համակրութիւնս ու սէրս կը բազմապատկուի այդ տըղուն հանդէպ, ու կերթամ իր առաջնորդը գտնելու, որպէսզի իր հերթը վերջացած համարէ:

Երբ հրդեհը բազդատարար ամէնաքիչ վնասով մը մարեր վերջացուցեր էինք, տղոցը բոլորին ներկայութեամբ, քանի մը թեւադրական և գնահատելի խօսքերով՝ իր ճակատէն համբուրեցի այդ կարգապահ տըղան: Քիչ վերջ հրդեհուած տան կիներ եկեր է արտասուագինն աչքերով՝ իր փոքրիկին ձեռքէն բռնած և իր խօսքերը բոլորիս ուղղելով,

— Ինչպի՛սի ազնիւ ու բարի տղաք էք եղեր, տանըս կրակը մարեցիք, հոգւոյս հատորը փրկեցիք. այս փոքրիկս քնացեր, ներսը մնացեր է, ողջ-ողջ այրեր դուցէ եթէ ձեր աղաքներէն մին գրկած դուրս չի բերեր, ի՛նձի պէս շնորհապարտ ու երախտագէտ կնոջ մը օրհնութիւնը ու աղօթքները չ'պիտի դադրին ձեր կանքերուն ու յառաջդիմութեան համար անգին պզտիկներս:

* * *

Ու հիմայ, տղաք, ուրիշ տարաբախտօրէն ծանրադոյն հոգերու տակ ընկճուած, տեսակ մը բռնութեամբ, ու ընդլզումով է որ յիշողութիւնս կը պըրկեմ, խմբապետի յիշատակներէս այս փոքրիկ էջը գրելու համար: Զըլլա՛յ որ մտնաք այս կարգապահութեան պզտիկ պատմութիւնը. ոչ ալ միմիայն այս հրդեհին մէջ սահմանափակէք անոր արժէքը ու օրինակը: Ունեցէք դուք զանոնք, կարգապահութիւնը ու պահպանութիւնը՝ բոցերուն ու ծուխերուն մէջ, մահուան դէմ յանդիման: Կարգապահութիւնը ու պահպանութիւնը՝ հարազատ հայրենիքի դռներէն՝ մինչև հեռաւոր ու օտար գիւղերու անկիւնները:

Կը հասկնա՞ք:

Ֆիլիպի

ՕՆՆԻԿ Ա. ԲԱՆԻԿԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ը Մարտիկոյ մէջ

Սարերու լանջին վրայ ջուրերու հոսանքին հետ (Արշաւանքի մը բնթացքին լոգանքէ վերջ)

(Լուսնի. Գ. ձօլօլեան — Բարիկ)

Հայ Արիւնեռու Իտարնրացի

(ԿԵՆՆԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ)

ԱԳՈՒԱԻԸ

Աշնանամուտի ձեր խմբական պտոյտներուն ու արշաւներու միջոցին՝ յաճախ պատահած է ձեզ որ, լեռան զառթիւք մը ստորոտը, քաղաւած աշխիւններուն մէջէն, կամ, դժուար՝ ծառուտքի մը գոտացած ճիւղ ոտներու վրայէն, ձեր բարձրածայն խօսակցութիւններէն ու երգերէն անարեկամ, յանկարծ ազուաներու երամ մը, ձեր մօտենալը տեսնելով, տակաւին հեռուէն, անձայն, իրենց սեւաթոյր, լայն թեւերը բացած խոյս կուտայ ձեր առջեւէն:

Ձենէ քիչեր հետաքրքրուած են այս թռչունով, որը սակայն այնքան տարածուած է մեր կլիմաներուն տակ: Քիչեր գիտեն թէ ի՞նչ է ապրելակերպը այս կենդանիին, իր բարքերը, սովորութիւնները: Մեզ ծանօթ սիրուն թռչուններուն արտաքին ո՛չ մէկ յատկութիւնը ունի ան ո՛չ իր ձայնով կը հմայէ մեր ականջը, ո՛չ իր տեսքը կը փայտայէ մեր աչքերը: Ընդհակառակը, հակակրօթիւն մը ունինք անոր հանդէպ, որուն անախտով կռիւնը և սեւաթոյր արտաքինը՝ սուգի, դժբաղդութեան նախազգացումներ կ'արթնցնեն մեր մէջ:

Եւ սակայն, այս անհամալրելի կենդանին կարելի է դասել է՛ն մտացի թռչուններու կարգին. իր մտաւոր կարողութիւնները այնքան զարգացած ու բազմատեսակ են որ, երբ ուշի ուշով ուսումնասիրենք կամ դիտենք անոր կենցաղը, չենք կրնար զարմացումնիս զսպել: Գիտուններ անոր փոքրիկ ուղեղին մէջ գտած են մտային այլազան կարողութիւններու քառասուն կեդրոններ:

Մարդս, կը կարծէ թէ իր խելքը, բնութեան մէջ իրեն բացառիկ տեղ մը կը սահմանէ, ըստովին անջատ մտացեալ կենդանական էակներէն: Մինչդեռ շատ մը կենդանիներու ուսումնասիրութիւնը մեզ այն եզրակացութեան կը բերէ որ, մարդ էակը միւս կենդանիներէն կը տարբերի ո՛չ թէ իր մտքին ու հոգեկան կարողութիւններով, այլ իր յատկութիւններուն աւելի բարձր զարգացումովը: Տարբերութիւնը հոն է, որ մեր խելքը աւելի զօրաւոր է:

Ազուաւը, որու մասին պիտի խօսինք, պէտք է զանազանել փոքրիկ ազուաէն զոր կը կոչեն նաեւ ուրի, որը մեր տուններուն վրայ կը բնակի: Ազուաւը այդ ընտանիքին պատկանող թռչուն մըն է, աւելի խոշոր քան որին, մտային աւելի չեչուած կարողութիւններով:

Ամէնքս կը ճանչնանք զայն: Երկայնածեւ մարմին մը ունի, երկար ու սուր թեւերով. տտունը՝ միջակ երկայնութեամբ, ծայրերէն կտրուած. փետուրները՝ սեղմ ու փայլուն. գոյնը սեւ. աչքը՝ թուխ չափահասներուն քով, սեւ կապոյտ՝ երիտասարդներուն քով որոնք նոր թռչի սկսած են, բացգոյն գորշ փոքրերուն քով, որոնք տակաւին բոյնին թէջ կ'ապրին:

Ազուաւը չի սիրեր մարդու հետ մտերմօրէն ապրիլ ու կը խուսափի անկէ:

Ան խիստ կասկածոտ թռչուն մըն է: Կարելի չէ երեւակայել ո՛ր աւտիճանին կը հասնի իր խոհեմութիւնը: Կը թառի ուշի ուշով քննելէ յետոյ բոլոր շրջակայքը: Եթէ մարդ մօտենալու ըլլայ թուխսի նոտած բոյնին, կը ձգէ կը փախչի ու սիրելով հանդերձ իր ձագերը, ամենամեծ կասկածանքով կը վերադառնայ բոյնին քով: Կնքաւոր բուն կ'ատէ և շատ կ'զգուշանայ անկէ:

Արար աշխարհ կը ճանչնայ իր ձայնը. forf forf, foif foif կամ ուայ ուայ: Հին ատենուան գուշակները այլեւայլ հնչիւններ կը զանազանէին այդ ձայնին մէջ, ու ըստ այնմ կ'ընէին իրենց գուշակութիւնները:

Չկայ ուրիշ թռչուն մը որ իրմէ աւելի արժանի ըլլայ ամենակեր անունին: Կ'ուտէ ինչ որ կրնայ ուտուիլ. նոյնիսկ մարդկային դիակը: Կը կողոպտէ ամէնէն անզգամ կերպով փոքր թռչուններու բոյները: Նապաստակէն, ճնճուկէն սկսեալ մինչեւ մուկը, ո՛չ մէկ կենդանի ապահով է անոր յարձակումներուն դէմ: Խորամանկութիւն ու անզգամութիւն, ոյժ ու դիւրաշարժութիւն — ան կը միացնէ բոլոր այս յատկութիւնները, որոնք զինք իսկապէս վտանգաւոր դիշատիչ մը կ'ընեն:

Հիւսիւսային երկիրներու ազուաւը կը յարձակի ձուկերուն, անասուններուն ու հանդիպած կենդանիին վրայ, գարունը. կը լրտեսէ մաքիները՝ դառնուկները ծնած ատեննին: Փոքրիկները հազիւ իրենց մօրը արգանդէն դուրս հանած իրենց գլուխը, ազուաւը անմիջապէս վրայ կը հասնի, աչքերնին փորել լախելու համար: Կը յարձակի նոյն խի մայրերուն վրայ, սրայմանաւ որ բաւական զօրաւոր չըլլան դիմադրելու համար: Չիերը անդամ պաշտպանուած չեն այս դիշակեր թռչունին յարձակումներուն դէմ, երբ վրանին վէրք ունին: Ձին թաւալելով կը պաշտպանէ ինքզինքը:

Այդ հողամասերու բնակիչները երբոր կը տեսնեն ազուաւի մը հասնիլը օդին շատ բարձրերէն, անմիջապէս կը պահուրտին տեսնելու համար թէ ո՛ւր պիտի իջնէ, համոզուած ըլլալով որ դիակի մը վրայ է որ պիտի նետուի: Անմիջապէս հոն կուղղեն իրենց քայլերը՝ ճշգրիտ համար թէ մի՛ գուցէ իրենց ձիերէն մին, կամ, հօտէն անասուն մը մեռած չըլլայ:

Չմեռը երբեմն այս թռչունը իր ամած հաւկիթները կուտէ ու կը լքէ իր բոյնը, ինչ որ նշան մըն է որ գարունը խիստ ցուրտ պիտի ըլլայ: Ցուրտ ձմեռներուն, ազուաւ մը չի քաշուիր բնական մահով մեռած, կամ, սպաննուած ուրիշ ազուաւ մը ուտելէ:

Երբոր արժիւ մը տեղէ մը կ'անցնի, ազուաւները այդ նշմարելուն պէս՝ անմիջապէս կը հաւաքուին

հետեւէն երթալու համար: Եթէ արծիւը տեղ մը իջնայ, քանի մը քայլ հեռու իրենք ալ կ'իջնան, շրջանակ մը կազմելով արծիւին շուրջը, ու յաճախ կ'օգտուին արծիւին սուր տեսողութենէն, որմէ ոչինչ կը խուսափի: Եթէ արծիւը ստուկած ձի կամ սուրիչ սեւ է դիակ մը գտնէ, ինքը մէջտեղը կը կայնի, ու ազոաւները կը շարուին շուրջը, առանց սակայն շատ մօտենալու:

Ամառը ազոաւները դաշտերը կը ցրուին, մինչդեռ ձմեռը մօտենալուն, անոնք կը խմբուին զոյգ զոյգ, կամ, երամներով, 6, 10 կամ, աւելի ազոաւներ, ու կը շրջին, բնակութիւններու մօտ: Եթէ օտար մը, այսինքն, ուրիշ խումբէ ազոաւ մը դժբախդութիւնը ունենայ այն միջոցին դալ իրենց խառնուելու, սաստիկ հալածանք մը կը սկսին անոր դէմ, ու կը հանդարտին այն ատեն միայն, երբ գայն կը ստիպեն փախչելու:

Խիստ հետաքրքրական տեսարան մըն է գործի վրայ տեսնել ազոաւները: Զուրիցերիոյ որսորդը անոնցմէ կ'առաջնորդուի գտնելու համար իր սպաննած այծեամբ, ժայռերուն մէջ: Շատեր տեսած են թէ ինչպէ՞ս կ'առնեն կը բարձրացնեն օդին մէջ կարծրակեղեւ թուլամորթ կենդանիներ ու զանոնք վար կը ձգեն ժայռի մը վրայ, կտորելու համար կեղեւը ու մէջի կենդանին ուտելու: Անոնք խոշոր խխուշներ կը թաւալին աջ ու ձախ հողին վրայ, մինչև որ կենդանին ինքզինքը իր սրտեանէն դուրս հանէ: Իսկ երբ գործերնին խոշոր կենդանիներու հետ է, յանկարծակիի կը բերեն զանոնք խորամանկութեամբ ու ճարպիկութեամբ, ու երբեմն բացէ 'ի բաց կը յարձակին անոնց վրայ յաջող կերպով: Այս կերպ կը վերաբերուին ո՛չ միայն հիւանդ ու վիրաւոր նապաստակներու հանդէպ, այլ եւ բոլորովին առողջներու: Ազոաւը իր խորամանկութեամբ նկատուած է թռչուններուն աղուէսը: Յաճախ աղուէսին նման, իր կերակուրին աւելորդը կը թաղէ հողին մէջ, անօթի օրերուն համար: Կշտանալուն՝ կը կանչէ իր ընկերները մասնակից ըլլալու իր կերակուրին մնացորդներուն զանոնք կը կանչէ նաեւ, երբ որսի գացած ատեն պէտք ունենայ անոնց:

Որսորդ մը հետեւեալը կը պատմէ. «Դեկտեմբեր ամիսն էր, խիստ ձիւնոտ օգոյժ ընկերոջս հետ նապաստակ որսալու ելլայ: Հրացանի քանի մը հարուածներ տուած էինք, երբ փոս ճամբու մը մօտ երկու ազոաւներ տեսանք: Մէկը թառած էր ծառին վրայ ու կը դիտէր ճամբուն խորը, միւսը, երկու ոտք աւելի հեռուն, կտուցի հարուածներ կուտար, յետոյ յանկարծ կը քաշուէր: Երկուքն ալ այնքան զբաղած էին, որ չի նշմարեցին մեր մօտենալը: Երբ շատ մօտեցանք, այն ատեն թռան, սակայն քանի մը հարիւր քայլ հեռուն վերստին վար իջնելու համար. անոնք կը յուսային որ, գիւղացիներու նման, մենք ալ պիտի անցնէինք երթայինք առանց զիրենք խանդարելու: Հոն, ուր զիրենք տեսած էինք, երկու ոտք հաստութեամբ ձիւնի տակ կը գտնուէր չափահաս, յալթանդամ նապաստակ մը: Ազոաւներէն մէկը ձակասէն յարձակած էր վրան, տեղէն վերցնելու համար գայն, միւսը՝ իր կտուցով ու եղունգներով ծակ

մը բացած էր ձիւնին մէջ, կենդանին կռնակէն ճանկելու համար: Նապաստակը սակայն բաւական խոնկեմ գտնուած էր տեղէն չի շարժելով, ու ետմղած էր ազոաւները իր ձայնով ու ոտքի հարուածներով:

«Ուրիշ ատեն մը դաշտի մը մէջ տեսայ երկու ազոաւ, որոնք շատ զբաղած կ'երեւէին հողի ակօսի մը մէջ: Երբ որ քովերնին գացի, տեսայ հոգեվորք վիճակի մէջ նապաստակ մը, գլուխը արիւնշուայ: Հետքին վրայէն քալեցի, ու քսան քայլ հեռու, գրտայ որջը, ուր նշաններ ցոյն կուտային թէ նոյն ազոաւները կենդանին իրենց տեղէն վերցուցած էին:

«Տարի մը վերջ, երեք ազոաւ տեսայ. երկուքը՝ գետինը, ուրիշ մը՝ օդին մէջ: Նապաստակ մը ոտքի ելաւ ու բոլոր ոյժովը սկսաւ վազել: Երեք ազոաւները սկսան հալածել գայն կան ելով ու գետնին մօտէն թռչելով որսի թռչուններուն պէս: Նապաստակը կեցաւ, վերստին սկսաւ վազել, ու վերջապէս հողին վրայ կծկուեցաւ: Անմիջապէս, ազոաւ մը վրան յարձակեցաւ, ճանկերը մխեց կռնակը ու սկսաւ գլխուն կտուցի հարուածներ տալ: Երկրորդը օգնութեան փութաց, մինչդեռ երրորդը կը ջանար նապաստակին փորը բանալ: Արմիջապէս վաղեցի. նապաստակը կիսամեռ վիճակի մէջ էր:

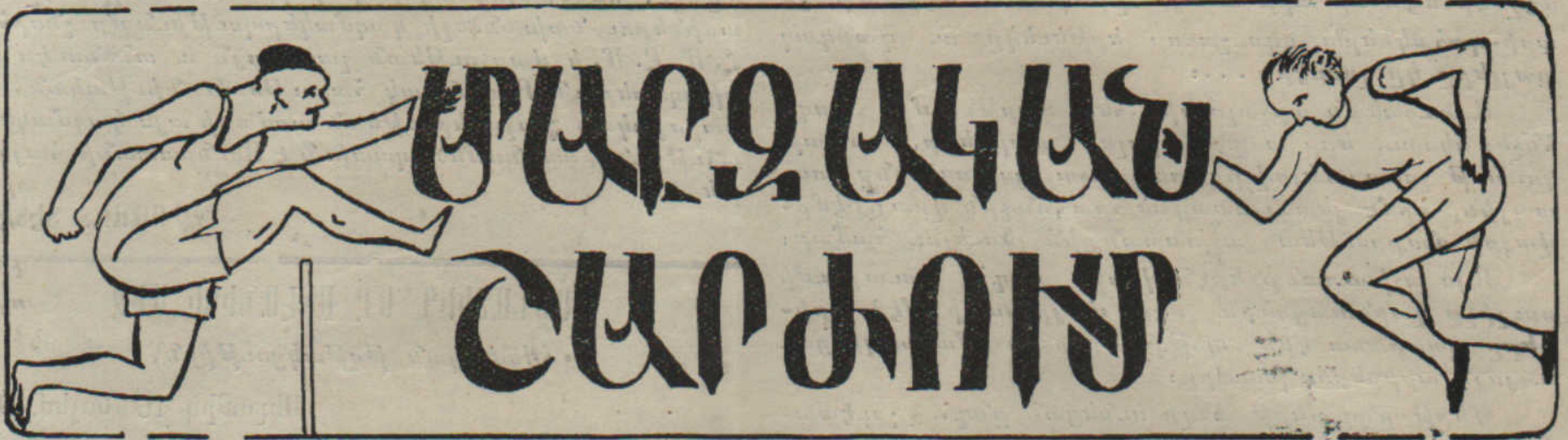
«Տարիներ վերջ, վերստին ազոաւներ տեսայ որոնք նապաստակի մը մնացորդները լախելու վրայ էին: Հետեւեցայ հետքին, որը զիս տարաւ այդտեղէն երկու հարիւն մէթր անդին գտնուող նապաստակին որջը: Որջը ձիւնին տակ մօտաւորապէս երկու ոտք խորունկն էր ու մասնաւոր կերպով շինուած. ստորերկեայ նրբանցք մը, մօտաւորապէս ութը ոտք երկայնութեամբ, կը տանէր բուն խկ որջը. հակառակ կողմը, նման նրբանցք մը կար անստունին փախուտին համար: Ազոաւներու հետքերէն ճանչցայ որ անոնցմէ մէկը նրբանցքին մէջ մտած էր, քշելու համար նապաստակը դէպի իր ընկերները:»

Որո՞ի շուներուն պէս ազոաւները վաղելով կ'երթան նապաստակի մը ետեւէն, տասը, քսան քայլ. իրենց կռիւններով կը խլացնեն խեղճ կենդանին, ու կտուցի հարուածներ կուտան մինչև որ խեղճը իր գլուխը կորսնցնէ ու անոնց որսը դառնայ:

Ազոաւը նոյնքան խիզախ է, երբ գործը բոյն կողոպտելու կուգայ: Հաւկիթ կը դողնայ նոյնիսկ արծիւներու բոյնէն: Հիւսիւսային երկիրներու մէջ բոյներու ամէնէն սարսափելի կողոպտիչն է: Խորութիւն չի դներ թռչուններու հաւկիթներուն մէջ: Այնպէս որ զարմանալի չէ տեսնել, երբ ազոաւները մօտենան, շրջակայ բոլոր որորները կը համախմբուին ու կատաղութեամբ վրանին կը յարձակին:

Մեր երկիրներուն մէջ, ազոաւները ամէնէն կանուխ ձագ բերող կենդանիներուն կը պատկանին: Փետրուարին բոյն կը շինեն, ու մարտին սկիզբը թուխտի կը նստին:

Բոյնը շինած ատեն ազոաւը ցոյց կուտայ իր ամբողջ անվստահութիւնը. չափազանց զգուշութեամբ կը ձեռնարկէ շինութեան ու կը լքէ գայն, երբ որ մօտերը յաճախ մարդ տեսնէ, կամ թէ, երբ որ վախցնեն զինքը հաւկիթ չածած: Կը սիրէ իր ձագերը ու չի լքեր զանոնք. նոյնիսկ երբ ստիպուի փախիլ:

բոյնին մօտերը կը դառնայ, կողկողազին ձայներով արտայայտելով իր ձագերուն հանդէպ իր զգացումը: Որքան ալ կերակրէ իր պզտիկները, անոնք կշտացած չեն թուիր. միշտ անօթութիւն կը ցուցունեն: Յաճախ տեսնուած է որ հետապնդուած ազգաւներ իրենց փոքրիկները կերակրելու համար բարձրէն թող կուտան բոյնին մէջ իրենց բերած կերը: Եթէ հաւկիթները բոյնէն վերցուին, երկրորդ անգամ հաւկիթ կ'ածէ. իսկ եթէ ձագերը վերցուին, հաւկիթ չածէր երկրորդ անգամ: Պայմանները նպաստաւոր ըլլալուն, անչափահաս ազգաւները կը թռին Մայիս ամսուն վերջը կամ Յունիսի սկիզբը, բայց երբէք իրենց գաւառը չեն լքեր, ու երկար ատեն, իրենց շոյնը կը վերադառնան դիշերելու համար: Ծնողները զանոնք կ'առաջնորդէն դաշտերը, մարգագետինները. կը սորվեցնեն իրենք իրենց կերակրուիլ. մէկ խօսքով, կատարեալ կերպով կը վարժեցնեն զանոնք իրենք իրենց գլխուն ձարը նայելու: Աշնան միայն անկախ կ'ըլլան:

Բոյնէն վերցուած դեռատի ազգաւները շատ դիւրաւ կը վարժուին, տարիքոսներն անգամ չուտ մը կը վարժուին դերութեան կեանքին: Խիտտ հետաքրքրաշարժ է ազատը դիտելը ընդարձակ բակի մը մէջ: Մարդ չուտ մը կը նշմարէ անոր խելացի թռչուն մը ըլլալը: Կարելի է զայն կրթել շունի պէս, գրգռել զայն մարդերու ու անասուններու դէմ, ամէնէն ծիծաղելի, միմտասկան շարժումներ կընէ. ամէն օր բան մը կը ստեղծէ. ծերանալով աւելի խելացի կը դառնայ, սակայն խելացիութեամբ մը որ մարդուն միշտ ախորժելի չըլլար: Տէրը ամէն բանի պատրաստ ըլլալու է: Կարելի է դիւրաւ վարժեցնել ազատը ազատօրէն մանեկ ելլելու. սակայն չուտ մը չարաշար կը դորձածէ իր ազատութիւնը: Կը սկսի գողնալ ու իր գողօնները կը պահէ. կը սպաննէ փոքրիկ ընտանի կենդանիները, հաւերը, սագերը. մարդոց դնդուցները կը կտցէ. երբեմն նոյն իսկ վտանգաւոր կը դառնայ փոքր տղոց վրայ յարձակելով: Յաճախ կը բարեկամանայ շուներու հետ ու շատ օգտակար կ'ըլլայ, անոնց լուերը փնտռելով: Շուտ կը վարժուի ձիերու ու եղներու հետ ապրելու, որոնք սիրով կը կապուին իրեն: Խօսիլ, բառերուն նշանակութիւնը տալ կը սորվի. կը հաջէ շունի պէս, կը ծիծաղի մարդու նման, կը մնջէ ազաւնիի պէս:

Վերջապէս, ազատը ճիշդ ու ճիշդ մարդկային խելք ունի, ու գիտէ այնքան հաճելի ըլլալ իր տիրոջ որքան անհաճոյ օտար մարդոց: Թող անոնք, որոնք կ'ըսեն թէ անասունները բանականութիւն չունին, ուսումնասիրեն ազատը և պիտի տեսնեն թէ թռչուններն ալ իրենց կարգին, իբր անասուն, խելք ունին, որը մարդկայինէն միայն իր աստիճանով կը զանազանուի:

Պ. Մ.

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԿՐԹ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ԱՐՇԱԽԱՆՔ ՄԸ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

Արեւի 12 Նոյեմ. 925

Ինչ հաճելի է արիներու, տեսնել արշաւանքի մը կանխապատրաստութիւնները, որոնց ձեռնարկուեցաւ շարաթ մը առաջ: Այս աշխատանքներուն թափ կուտար ընկերային տաք մթնոլորտ մը ստեղծելու առաջադրութիւնը:

Նոյն պայմաններու տակ կազմակերպուած կեսաւեակնի արշաւանքը, որուն կը մասնակցէին անխորհր, Գօգինիոյ, Լիբազմայի, Ֆիքսի, Սինկրուի և Ռօլքըր (չափահաս արիներու խումբերը, և Գօգինիոյ Յունական արիներէն խումբ մը, գլխաւորութեամբ Աւագ խմբապետ Պ. Հայկ Տէտէկանի ձամբայ կ'ելլէր շարաթ կրեկոյեան ժամը ճիշդ 9.30ին:

Մեծ ու փոքր արիներ, չի նայած իրենց վատ պայմաններուն, իրենց զանազան հողերուն, ամէն ինչ մոռցած, Աւագ խմբապետի հրամաններուն կ'սպասէին, պահելով արիէն պահանջուած կարգապահութիւնը և ցոյց տալու իրենց օրինակելի վարմունքը զիրենք շրջապատող հեղէն արի եղբայրներուն:

Պայծառ է երկինքը, ու զուարթ արիներու հոգիները, որոնց արտայայտութիւնը երեւան կուգայ խումբերէն յաջորդաբար լսուած երգերէն, որոնք քաջալերական էին բոլոր լսողներուն համար:

Կատարեալ ճշտապահութեամբ՝ ժամը, ճիշդ 12ին (կէս դիշեր), խումբերը հասան կեսարեանի ըսուած վայրը, (Աթէնքէն երեք քառորդ ժամ հեռու) ուր կը լսուէին միայն թռչուններու ճուղղումը և հոսող աղբիւրի մը մեղմ շառաչիւնը:

Աւագ պետի մէկ հրամանով իւրաքանչիւր խումբ արդէն իրեն համար սահմանուած «Քէմբըման» ի տեղերը դրաւ Էր: Իսկ երկրորդ հրամանով կէս ժամ հանգիստի մէջ էին: Բնութեան այս զմայլելի տեսարանին առջեւ արիները կը մոռնային իրենց յոգնութիւնը և քնանալու անհրաժեշտութիւնը կ'անդիտանային: Բայց Աւագ պետը իր փորձառութենէն թելադրուած կէս ժամը լրանալուն քունի փողը զարնելու հրամանը տուած էր արդէն:

Հուռ էր ամէն դի, լուռ էր Քէմբըվայրը, քունի

մէջ էր մէն մի արի և այս լուծեան մէջ միայն արի-պահակներու զգուշաւոր երթեւեկը ու դանդաղ քայլերը կը լսուէին . . .

Առաւօտեան արշալոյսին հետ զարթնումի փողը հնչել սկսաւ, երբ արդէն բոլոր արիները, ուրախ դուարթ լուացուելով իրարու արշալոյսի ողջոյնը կուտային, որմէ յետոյ ստացած հրահանգին վրայ Բէմր-վայրի մարտութեան աշխատանքին լծուելու համար:

Այս աշխատանքներէն վերջ, ընդհ. հաւաքումի սուրիչը զարնուեցաւ և մէկ վայրկեանի մէջ արիները պատրաստ էին աղօթքի, որուն մասնակցեցաւ և յոյն արիներու խումբը:

Մերթ ընդ մերթ տեղի ունեցան ընդհ. շուէտական մարզանքներ, և արիներու յատուկ զանազան խաղեր: Նախաձաշէն յետոյ ալ, խաղերն ու մարզանքներն անպակաս էին:

Հետաքրքրական էր տեսնել ձաշի առթիւ արիներու ցոյց տուած համակրանքն ու սէրը ընդհանրապէս հանդէպ իրենց արի եղբայրներուն եւ մասնաւորապէս իրենց պետերուն:

Ճաշէն յետոյ երկու ժամ քնանալէ վերջ, ամբողջ խումբերը շարժման մէջ դրուեցան, կատարուեցան լեռնային արշաւներ, դրոշակախօսութիւններ, կարմիր խաչի փորձեր, վտանգի պարագային օգնութեան հասնելու վարժութիւններ, և այս բոլորէն վերջ լուսանկարուեցան բոլոր խումբերը առանձին առանձին իրենց պետերով:

200 Արիներ, բնութեան այս գեղեցիկ տեսարանը և ստեղծուած ընկերական տաք մթնոլորտը ամբողջ 17 ժամ վայելելէ յետոյ հրամեշտ տուին սոյն վայրին Աւագ պետին ընդհ. հաւաքումի և քայլ առաջ հրամանով:

Հաճելի էր հետեւիլ մասնաւորապէս Հելլադայի մայրաքաղաքի՝ Աթէնքի լայն ու փարթամ պողոտաներէն անցնող Յունական խումբի առաջնորդութեամբ ամբողջ հայ արիներու տղանցքին, իրենց փողը հընչեցնելով սուրի հանած էին հայ և յոյն խուռներամ հասարակութիւն մը:

Ամէն մէկ հայ հպարտ կ'զգար ինքզինքը ի տես այս երեւոյթին և իրաւունք կուտար իրեն ըսելու թէ հայը իսկապէս ապրելու կոչում ունեցող ժողովուրդ

մըն է, ունենալով այսչափ կարճ ժամանակի մէջ հայ արիներու նախանձելի կազմակերպութիւն մը շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ. ի վարչութեան լաւագոյն և անձնուէր արի-պետերուն: Բովանդակ հայութեան նիւթական եւ բարոյական քաջակերութեան արժանի այս կազմակերպութիւնը ամենամեծ պատիւն է Յունաստանի հայութեան:

ՍՔԱՈՒՏ ՏԷՏԷ

ՄԱՍՆԱՃԻՂ ՄԸ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՉ

(Սեփական թղթակցութիւն)

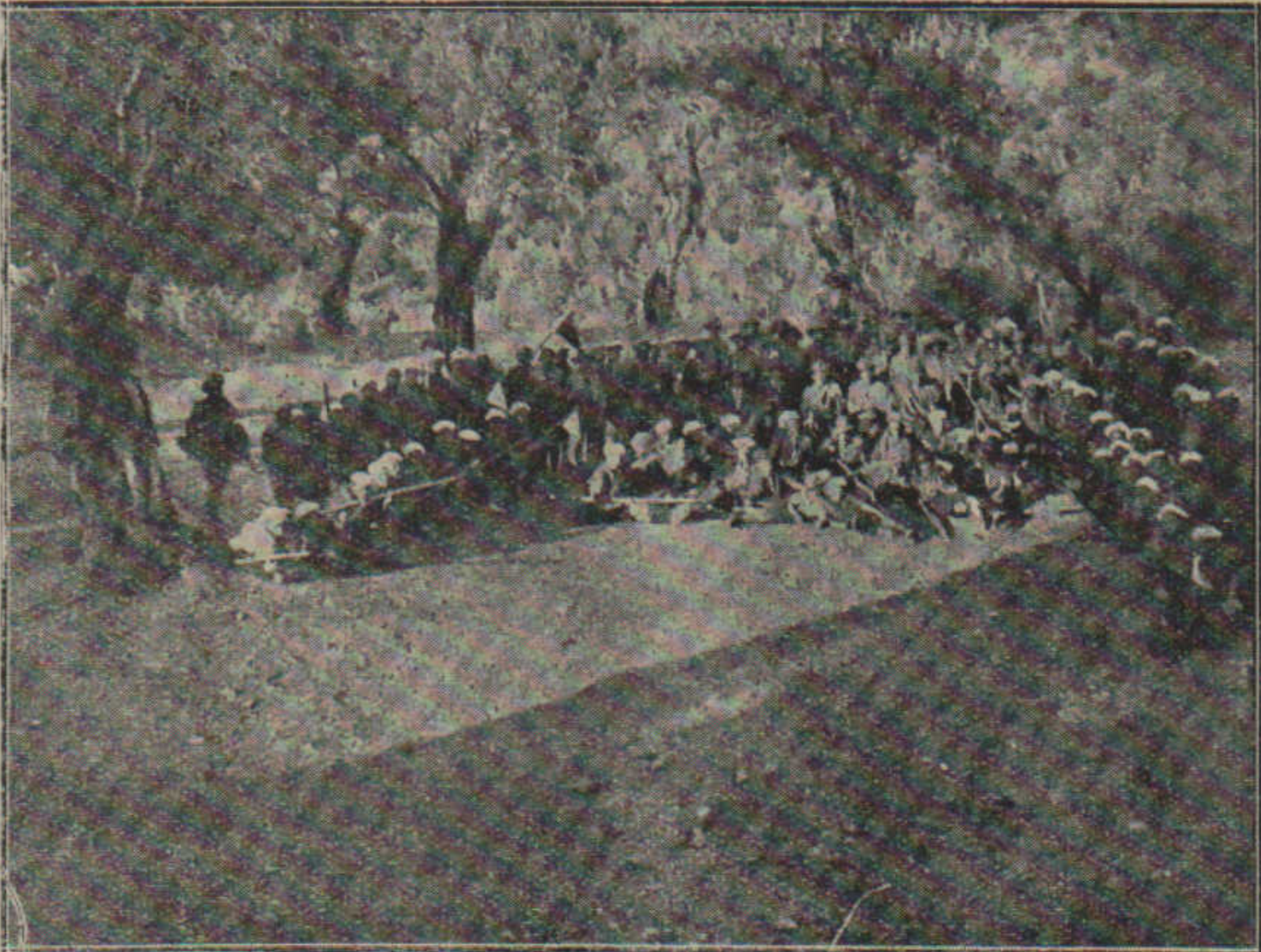
Սելանիկ 16 Նոյեմ. 925

Քաղաքիս մէջ, խումբ մը հայ երիտասարդներ՝ Հ. Մ. Ը. Մ. ի նախկին անդամները, հիմը դրին մարզական շարժման մը, Հ. Մ. Ը. Մ. ի դրօշին տակ, նպատակ ունենալով կրթել հայ տղոց ֆիզիքական, իմացական և բարոյական կարողութիւնները. և այս նըպատակաւ հրաւիրելով բոլոր նախկին Հ. Մ. Ը. Մ. ի անդամները, ազգային վարժարանի սրահը, գրաւոր քրէարկութեամբ ընտրուեցաւ 5 հոգինոց վարչութիւն մը, բաղկացած հետեւեալ անձերէ:

Ատենապետ՝ Վարդգէս Մանաչեան, Ատենադպիր՝ Համադասպ Մեհրապեան, Գանձապետ՝ Պաղտասար Գազազեան, փոխ Ատենադպիր՝ Պետրոս Մորճիկեան, խորհրդատու՝ Կարսպետ Ահարոնեան, որոնք անմիջապէս գործի ձեռնարկած են: Յառաջիկային «Մարզիկ» իմիջնցաւ պիտի տամ մանրամասն տեղեկութիւններ մասնաձիւղիս գործունէութեան մասին:

Պ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Մ. Խ.— Արդէն իսկ ուշացած շարժում մըն է այս Սելանիկի նման հայաշատ վայրի մը համար, ուր Հ. Մ. Ը. Մ. ը կոչուած է գնահատելի դեր խաղալու: Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ Սելանիկի ու Աթէնքի մեր Մ-դերը ջանային իրենց նպատակներէն մին նկատել կազմակերպել ամբողջ Յունաստանի շրջանը, Պուլկարիոյ և Ռումանիոյ կողքին ունենալու համար Պալքանեան երրորդ զօրաւոր շրջան մը: Այս ուղութեամբ, աւելորդ է ըսել, «Մարզիկ» ը հաւասարապէս պիտի տրամադրէ իր էջերը՝ առաւելապէս հեռաւոր և նորակազմ շրջաններու կեանքին արձագանգը ըլլալով:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Յունաստանի Շրջանի Ֆիքսի, Գօզինիոյ, Սինկրուի չափահաս արիները ու Յոյն սկաուտները (Կեդարեանի արշաւի պարագային)

Հ.
Մ.
Ը.
Մ.

Հ.
Մ.
Ը.
Մ.

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Յունաստանի արիւնքէն խմբակար մը

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

Պու.քրէշ 14 Նոյեմ. 925

Կիրակի 25 Հոկտեմ. 925 առաւօտ ժամը 11 ին. տեղւոյս Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ. ի Պու.քրէշի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհանուր ժողովը. նախորդ վարչութեան եռամսեայ գործունէութիւնը լսելէ յետոյ ժողովականները միաձայնութեամբ ընդունեցին վարչութեան հաւաքական հրահրարականը և ընտրեցին նոր վարչութիւն մը հետեւեալներէ Պ. Պ. Գ. Քեստանեան, Յ. Պզտիկեան, Օ. Գէորգեան, Հ. Պարտիզպանեան, Մ. Զլուկեան, Յ. Փիրանեան և Յ. Ապազեան: Նորընտիր վարչութիւնը իր անդրանիկ նիստը գումարեց Զորե.քշարթի 28 հոկտեմ. երեկոյ, և լծուեցաւ աշխատանքի հետեւեալ կազմով. Պ. Պ. Գ. Քեստանեան Ատենապետ, Յ. Փիրանեան Ատենապետի, Յ. Ապազեան մարզական վարիչ, Մ. Զլուկեան Աքառատական վարիչ-աստիճանորդ, Հ. Պարտիզպանեան Գանձապահ, Օ. Գէորգեան գոյքապահ, Յ. Պզտիկեան անդամ. իսկ խորհրդակցական ձայնով մասնակցողներ, Ս. Խաչունի և Լ. Յակոբեան:

* *

ԱՐԻՆԵՐ

Կիրակի 1 Նոյեմ. առաւօտ 10 և 11/2, տեղւոյս Ազգ. Միութեան գրասենեակին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ. ի Պու.քրէշի մասնաճիւղի արիւնքու ձեռական աշխատութեանց ցուցահանդէսը. այս առթիւ վիճակահանութեան դրուած էր 30 ի մօտ առարկաներ, որոնք մաս կը կազմէին ցուցահանդէսին:

Ժիւռին որ կազմուած էր, Տիկ, էքսէրճեանէ Օր. Զաքարեանէ և Պ. Գիւլխանդանեանէ, հետեւեալ մըրցանակները տուաւ.

Ա. մրցանակ գեղարուեստական տեսակէտով. Սքառտ վարիչ-աստիճանորդ Մ. Զլուկեան. (նկարներ և անդնագործութիւններ).

Ա. մրցանակ թէքնիքի տեսակէտով. արի, Ժիրայր Գարագաշեան. (Չրաղացք).

Ա. մրցանակ գաղափարի տեսակէտով. Համբարձում Գարագաշեան (բանակում).

Բ. մրցանակ—Ե. Այվազեան

Գ. մրցանակ—Փ. Կարօեան:

* *

ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂ

Պու.քրէշ 17 Նոյեմ. 925

Մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը որ դեռ հազիւ երեք շաբաթուան կեանք մը ունի, սկսած է եռանդուն գործունէութեան մը: Արդէն մշակած է ընդարձակ ծրագիր մը 1925—1926 շրջանի համար, որուն առաջին մասը՝ որ է հաւաքատեղի մը ունենալ՝ գործադրութեան դրած է, և բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ ամսոյ մէջ:

* *

Մարզական.— Ներկայ եղանակին բերմամբ, մասնաճիւղիս ամբիթիկ ճիւղը ոնէ գործունէութիւն չ'ունի, աւելի ֆութպօլի ճիւղին է որ ուժ արուած է: Վերակազմուած են նախորդ երկու խումբերը՝ որոնք ամէն կիրակի կը կատարեն իրենց փորձերը Ռուսէն ֆէտէնասիօնի դաշտը՝ որուն մաս կը կազմէ նաև մասնաճիւղիս մարզական ճիւղը:

* *

Արիւնք.— Մասնաճիւղիս արիւնքը ոգեւորուած 1 Նոյեմբեր 925 ի ցուցահանդէսին գտած ժողովուրդային ընդունելութենէն, սկսած են մեծ պատրաստութիւններ տեսնալ՝ նոր տարւոյ առթիւ մասնաճիւղի կողմէ արուելիք հանդէսին:

* *

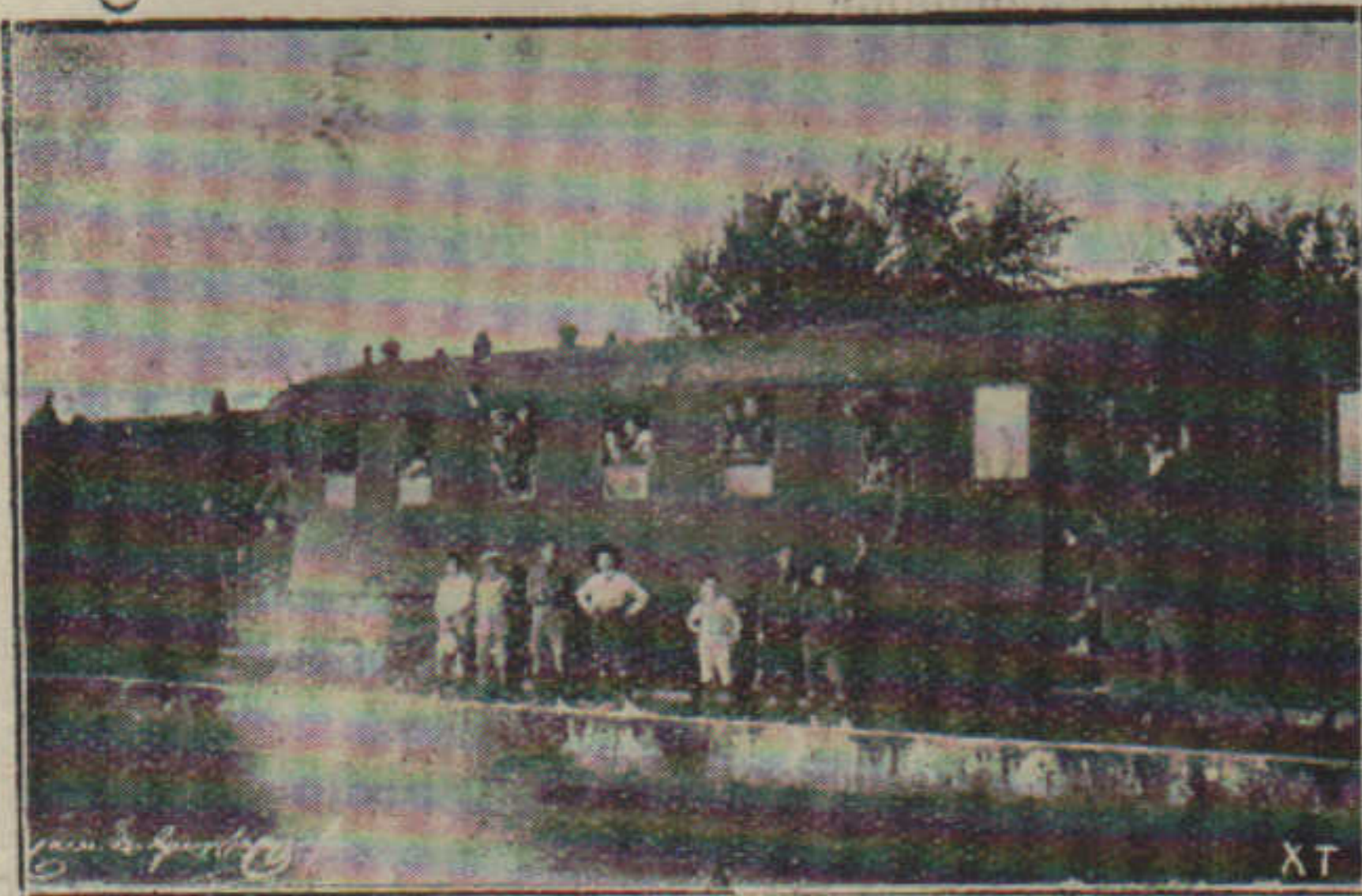
Կիրակի, 8 Նոյեմբեր, առաւօտ ժամը 9 1/2 ին, դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ նորընձաներու քննութիւնը, որը յաջող անցաւ, իսկ կէս օրէ յետոյ ժամը 4 ին, դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ թէյստեղան մը: Ներկայ էին բոլոր արիւնքը, գայլիկները մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետը և մի քանի

Հ. Մ. Լ. Մ. ը Ռուսմանիոյ մէջ
Պալչիկ՝ ծովու լողանք

Հ. Մ. Լ. Մ. ը Ռուսմանիոյ մէջ
Պալչիկ՝ բանակավայրի բնդի. սեսարանք

Հ. Մ. Լ. Մ. ը Ռուսմանիոյ մէջ
Պագարնրգէն վերադարձ դէպի Պուքրե

անդամներ: Եղան արտատանութիւններ, երգեր, պարեր՝ Գայլ, Կատու, Զի եւ Արծիւ խմբակներու արիներու կողմէ: Մրցանակաբաշխութիւն մըն ալ կատարուեցաւ արիներուն շահած կէտերու առթիւ. հե, տեւեալ արիները ստացան զանազան գեղեցիկ առարկաներ:

Գայլ խմբակէն՝ Ա. Պետրոս Յակոբեան, Բ. Արշաւիր Կլորիկեան:

Կատու խմբակէն՝ Ա. Արտաւազդ թումաձանեան, Բ. Կարապետ Կարապետեան, Գ. Վահէ Պահապարեան:

Զի խմբակ՝ Ա. Անդրանիկ Գարագաշեան, Բ. Վ. Հիւսիսեան:

Արծիւ խմբակ Ա. Ազատ Շիշմանեան Բ. Արամ Երամեան:

Կատու խմբակը՝ իր ամբողջ կազմով կանոնաւոր հետեւած ըլլալուն, ստացաւ գեղեցիկ գիրք մը. իսկ առաջնորդը՝ Լեւոն Պալճեանի արուեստաւ ինքնահոս գրիչ մը, իբրեւ վարձատրութիւն իր կտտարած աշխատանքին:

Թէ յասեղանը փակուեցաւ «Յառաջ հանատակով»,
ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՌՈՒՍՃՈՒՔ

ԵՐԵԿՈՅԹ

Ամսոյս 7 ին տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Լ. Մ. ի Ռուսմանիոյ 3րդ Մ-դի առաջին երեկոյթ-սպարահանդէսը աննախընթաց յաջողութեամբ ու արդիւնքով:

Վարչութիւնը որ եւ է ջանք չէր խնայած կարելի եղածին չափ փայլուն եւ արդիւնաւոր դարձնելու համար իր այս անդրանիկ երեկոյթը:

Որոշեալ ժամուն — 8 ու կէսին — երեկոյթը բացուեցաւ արտադրութիւն Պ. Միքայիլ Անտոնեան: Միջանկեալ ըսեմ որ շատեր հայկական է, յայտարարուած ժամուն «չի սկսիր», մոռնալով որ Հ. Մ. Լ. Մ. ի սկզբունքներէն մին է ճշտապահութիւնը: Պ. Ատենադպիրը ըսաւ ի մէջ այլոց. —

«Երկու ակնկալութիւններ ունինք այս երեկոյթը սարքելով: Նախ՝ ա՛լ աւելի սեղմել ու ամրապնդել այն կապը որ գոյութիւն ունի անքան ժամանակէ ի վեր հայ հասարակութեան եւ Հ. Մ. Լ. Մ. ի բոլոր ձեռնարկներուն առթիւ: Եւ երկրորդ՝ ապահովել գումար մը որով կարելիութիւն ունենանք իրազործել գէթ մաս մը այն առաջադրութիւններէն ու ծրագիրներէն որոնք առանց հայ հասարակութեան նիւթական օժանդակութեան թուղթի վրայ ծրագիրներ մնալու դատապարտուած են»:

Ան խօսեցաւ նաեւ այն կարիքներու մասին որոնց անհրաժեշտութիւնը անխուսափելի է, պատուով մասնակցելու եւ յողթական դուրս դալու համար, յաջորդ տարի կատարուելիք բանակումէն ու ողիմպիականէն: Վերջապահութեան, կոչ ըրաւ բոլորին որ չի գլանան իրենց աջակցութիւնը Հ. Մ. Լ. Մ. ի նման վսեմ ու բարձր նպատակի մը իրազործման ձգտող ու աշխատող միութեան մը, արժանի է անխտիր քաջալերութեան:

«Մենք կընենք, ըսաւ, մեր կարելին, դորձնականի վերածելու համար, որքան որ կարելի է աւելի

լայն շրջանակի մը վրայ, լատին առածը որ կըսէ: «Արնղջ մարմնի մէջ, առղջ միտք», պատրաստելու համար սերունդ մը արժանի իր նախահայրերուն:

Ապա քաղաքային ֆանֆաուր մի քանի կոորներ նուագեց:

Յետոյ կըրլ-կայտերէ ու արիներէ կազմուած երգչախումբը երգեց «Մեր Հայրենիք», որը ունկընդորուեցաւ... նստած:

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ կըրլ-կայտերու ու արիներու կողմէ, բոլորն ալ բուռն ծափերու արժանանալով: Արտասանեցին՝ կըրլ-կայտ Աղաւնի Վարդանեան «Հայ Եռագոյն», ինչ յուզուած շեշտով մը ու զգայնիկ թօնով, Շաքէ Յակոբեան, Անտրոնեանի «Յարգանք քեզ», Ը որը անհուն ու խոր զգացումով եւ անթերի առողջանութեամբ մը արտասանուած, յուզման պահեր ապրելով ներկաներուն: Արի Գրիգոր Սէմէրճեան արասարնեց «Հայ արի», ն կորովի ու յանդուգն շեշտ մը դնելով իր ձայնին մէջ:

Տեղի ունեցան Շուէտական մարզանք (Ազատ շարժում) կըրլ-կայտերու եւ արիներու կողմէ ղեկավարութեամբ առաջնորդներ Նուպար Չաքըրեանի ու Կարապետ Թազէսեանի, ինչպէս նաեւ բուրգեր, այս վերջնոյն ղեկավարութեամբ, որոնք հակառակ որ մի քանի շաբթուան արդիւնք էին, կատարուեցան անթերի եւ անսխալ, գրաւելով բոլորին ուշադրութիւնը անխտիր ու խորհիացմունքի առարկայ դառնալով Պ. Ա. Զիրքիւնեան արտասանեց «Մարած օճախ կը մխայ», յուզիչ քերթուածը որը անձեռլ օրերու յիշատակը արթնցուց շատ շատերու սրտին մէջ:

Ապա, յիշեալը, վարչական կազմին կողմէ, շքանորհակալութիւն յայտնեց բոլորին իրենց ներկայութեան համար, ինչպէս նաեւ Տիկ. Մաննիկ Վարդանեանի, յիշեալին աճուրդին համար նուիրած թօնթին համար, որմէ գոյացաւ 1400 լէվա: Տեղի ունեցան պուլկարական ու եւրոպական պարեր, որոնք տեւեցին մինչեւ առտուան ժամը 2 ը: Չուտ հասոյթ գոյացաւ 3000 լէվա:

§

Տրամադրութիւնները բարձր են թէ հասարակութեան եւ թէ մեր տղոց մէջ: Աշխատանքները սկսած են արդէն պատշաճ կերպով տօնելու համար Հ. Մ. Ը. Մ. ի օրը, յառաջիկայ դեկտեմբերին որը լիայոյս ենք որ շատ լաւ տպաւորութիւն մը պիտի թողու բոլորին մօտ անխտիր:

13 Նոյեմբեր 925
Ռուսնուհ

ԹՂԹԱԿԻՑ

Օրինակ մեր աղջիկներուն

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

Ռուսնուհի աղջիկ - սխալ առաջնորդուհիներ
Օր. Զիպա Խաննեան եւ Օր. Արախի Կարապետեան

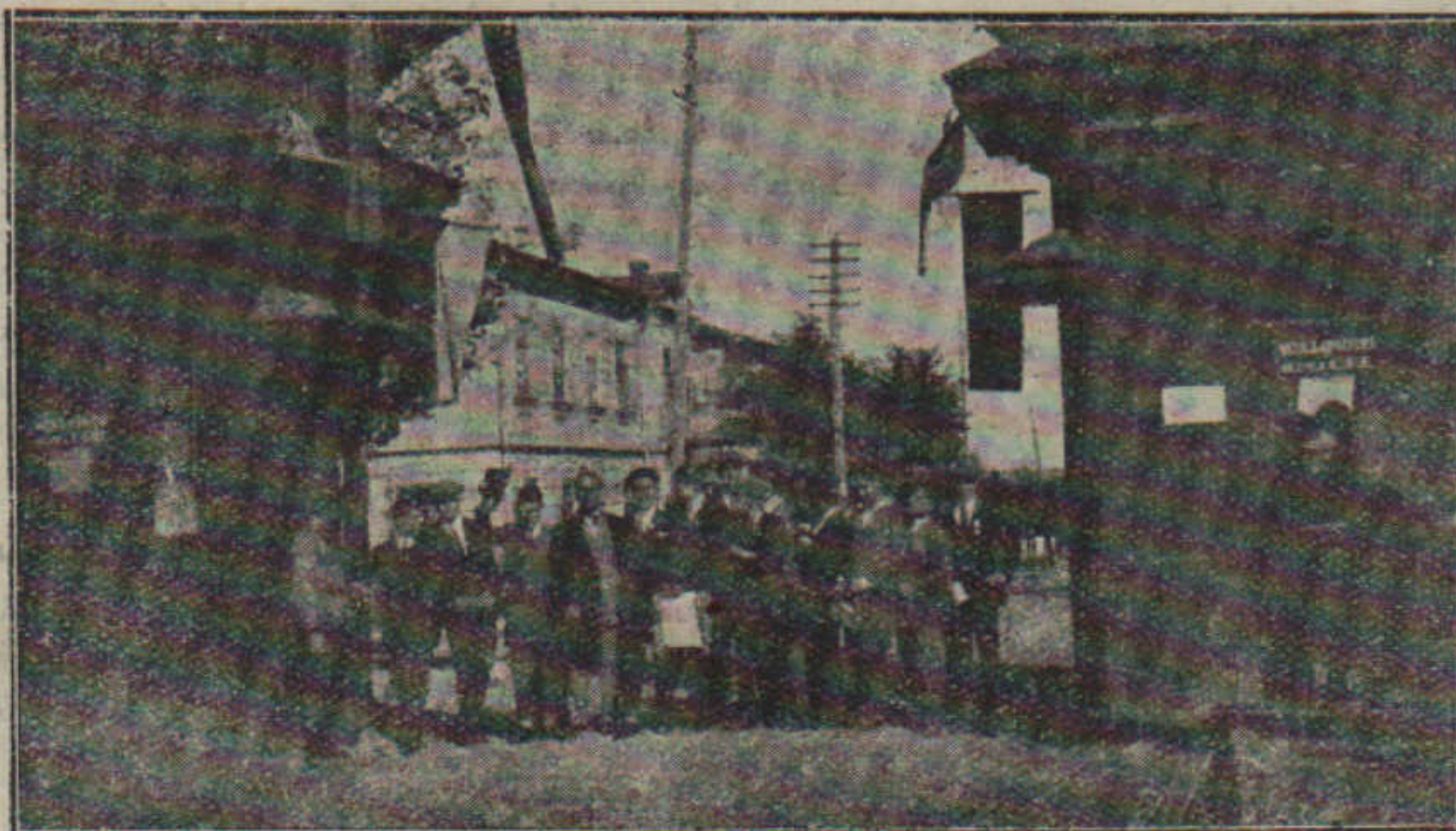
ՍՕՖԻԱ

Ներկայ ամսոյ 8 ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ ֆութպօլի մրցում մը Սօֆիայի մասնաճիւղի Ա. թիմի եւ Պուլկար լաւ խաղացող խումբերէն Ս. Ք. ԹԻՉԱ ի միջեւ: Արդիւնք 2—2 ու:

Հակառակ սաստիկ հովին եւ հակառակորդ կողմի կարեւոր խաղացողներուն, մերինները շատ պատուաւոր դուրս եկան այս մրցումէն իրենց երկու կանոնաւոր նշանակեալներով (կօլ), մինչ թիշա նշանակեալներու մին կը շահի բենալիէն, հաւանաբար դարձեալ խաղան սոյն երկու խումբերը:

Թէքնիք յառաջդիմութիւնը զգալի է Սօֆիայի Ա. թիմին մէջ. սակայն ինչո՞ւ ծածկել, որ դեռ այդ թիմը չի կրցաւ ունենալ իր վերջնական կազմը որ միշտ պատճառ կըլլայ կարգ մը անհասկացողութիւններու:

Կը մաղթենք որ այդ ալ շուտով կարգադրուի:
ԹՂԹԱԿԻՑ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի առաջնորդին մը ֆիզիկի (Ռուսնուհի) մէջ, ուր նոր Մ-դ մը հիմնուեցաւ եւ ազգային զգացումը վերազարթնեց գրեթէ օտարացած այդ գաղութին մէջ:
(Տեսնել մեր նախորդ քիւր)

ԶԱՆԱԶԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

Կ. Պօլիս 17 Նոյեմ. 925

Վերջերս Պօլսահայ մարզական ամենակարեւոր իրողութիւնը եղաւ լիկ-մաչեռու սկսիլը: Այս խաղերը — որոնց յաղթականին «Արաքս» ի (Գատը-գիւղ) խմբապետ Պ. Հ. Մազմանեան խոստացած է մրցանակ մը նըւերիւ — տեղի կ'ունենան Գատը-գիւղի խաղալայրին մէջ և կազմակերպուած են մասնակցող խումբերու ներկայացուցիչներէն ընտրուած մարմնի մը կողմէ:

Դժբախտաբար, սակայն, մեր զօրաւորագոյն խոնմբերէն երկուքը — «Էսսեան» և «Շիշլի» — առաջ քշելով զանազան պատճառներ (որոնց գլխաւորն է զանոնք պէտք եղածին պէս կազմակերպելու կարող անձեր չգտնուելը) հրաժարած են մասնակցելէ այս մրցումներուն:

Այս խաղերուն մաս կ'աւնեն հետեւեալ ութը հայ խումբերը.

«Արաքս», «Բանկալթի», «Մեսրոպեան», «Պէզճեան», «Սամաթիա», «Պատգիւղ», «Պէրպէրեան» և «Բէտ Սթար» (կ'երեւի կարելի է եղած հայ անուն մը գտնել):

Առաջին խաղերը տեղի ունեցան 23 Նոյեմ. Դժբախտ դիպուածով մը, սակայն, առաջին հանդիպումը՝ որ պիտի կատարուէր «Բանկալթի» և «Մեսրոպեան» խումբերու միջեւ, առաջինին որոշեալ ժամուն ներկայ չ'ըլլալուն համար չկրցաւ տեղի ունենալ և ի բացակայութեան «Բանկալթի» պարտուած նկատուեցաւ: Այս խնդրին մէջ թերացած է կազմակերպիչ մարմինն ալ՝ որ վերջին պահուն, մրցման նախորդ երեկոն, փոխած էր մրցման ժամը, պատճառը ըլլալով այսպէս, Բանկալթիցիներուն ըստ օրինի երկու կէտ կորսնցնելուն:

Երկրորդ խաղը՝ «Պէրպէրեան» ի և «Արաքս» ի միջեւ, անցաւ աւելի կանոնաւոր և վերջ գտաւ առանց նշանակէտի (կօլ): Այս արդիւնքը «Պէրպէրեան» ի նորակազմ խումբին համար քաջալերական է, երբ նկատի ունենաք թէ «Արաքս» կ'ենթադրուի լիկ մաչեռու վերջնական յաղթականը:

Մփոփումները շարունակուեցան Նոյեմ. 30 ին ալ. նախ «Պէզճեան» (Գուժ-Գաիւ) յաղթեց՝ ոչ շատ դժուար խաղէ մը վերջ՝ «Սամաթիա» ի, 2—4 ով:

Երկրորդ խաղը կատարուեցաւ «Պատգիւղի» և «Բէտ Սթար» ի միջեւ և առաջինը յաղթական ելաւ 2—1 ով:

* * * Այս «պաշտօնական» խաղերէն դուրս, հայ խումբերը կատարեցին, նաև, իրենց միջև և օտարներու հետ, յաջող խաղեր:

Հսկտ. 16 ին անձրեւոտ և խիստ օդով մը, Թաքսիմի մէջ, «Պատգիւղ» ը յաղթեց «Պալատ» ի:

Երկու օր ետք, կիրակի, նոյն վայրը յոյն լաւագոյն խումբերէն մին՝ «Նիու Սթար», ստիպուեցաւ տեղի տալ հայ «Շիշլի» ի կարող խաղին դէմ և պարտուեցաւ 3—1 ով:

Յաջորդ շաբթուն, Ուրբաթ օր, «Էսսեան» շատ

դիւրին խաղէ իր վերջ 0—4 ով յաղթեց Օրթագիւղի հայ խումբին: Իսկ կիրակի, նոյնպէս Թաքսիմի մէջ, առաւօտուն «Էսսեան» Բ. պակաս կազմով մը — ինը հոգիով — հաւասար մնաց յոյն «Ադրմիթու» ի հետ, մինչ կէս օրէ վերջ «Բանկալթի» լաւ խաղէ մը յետոյ 1—2 ով պարտութեան մատնեց յոյն զօրաւոր խումբ մը, «Սիօթիինկ» ը:

29 Նոյեմ. ին, Գատը-գիւղի մէջ «Արաքս» Բ. ի և Եէնի գաիւի հայ խումբին միջև կատարուած խաղէն առաջինը յաղթական ելաւ 0—1 ով, մինչ հետեւեալ օրը «Արաքս» ի նոյն խումբը, զօրացած մէկ երկու ուրիշ խաղացողներով, հաւասար մնաց Գատը-գիւղի յոյն խումբին հետ:

* * * Նոյեմբեր 1 ի կիրակին սակայն հայ մարզիկներու համար շատ պատուաբեր օր մը չպիտի ըլլայ: Այդ օրը «Շիշլի» յաղթուեցաւ յոյն ծանօթ «Բերա» սկուճի խումբէն: Պէտք է կարծել սակայն, որ հայ խումբին պարտուած ըլլալուն համար էր որ պատուաբեր չենք նկատեր զայն: Պարտուելը կամ յաղթելը երկրորդական կը մնայ. խնդիրը կիրարկուած խաղին արժէքն ու ձեւն է, որովհետեւ ֆութպօլը պէտք է խաղալ յաղթուելու կամ յաղթելու համար: Ատոնք իրականին մէջ միջոցներ են և ոչ թէ նպատակ: Այսպիսի խաղերու նպատակը շատ աւելի բարձր պէտք է ըլլայ — մարզել մարմինը, միտքը և հոգին՝ համընթաց կերպով:

Բայց նախ ըսենք թէ ինչպէս անցաւ խաղը:

Առաջին մասին տեղի ունեցան շաք մը փոխադարձ յառաջխաղացումներ և կիսապահին վերջերը յոյները, օգտուելով հայոց վայրկեանական մէկ թուլութենէն, յաջողեցան նշանակէտ մը ընել:

Երկրորդ մասին միշտ «Շիշլի» ն էր խաղին տէրը, սակայն նորէն յոյներն էին որ կը շահէին երկրորդ նշանակէտ մը, ասկէ վերջ հայերը շատ ճիգ կը թափէին բայց հազիւ մէկ հատով միայն կրցան փոխադարձել յոյներու ըրած երկու նշանակէտներուն:

Հոս չպիտի խօսիմ քաթիքի այն խոշոր սխալներուն վրայ, որոնք պատճառ եղան մերոնց այս պարտութեանը: Ինչպէս ըսի, յաղթելը կամ յաղթուելը մեծ կարեւորութիւն չունի: Պիտի նախընտրէինք — ամաքտօր խումբի մը համար է խօսքը — խումբի մը պարտօթիլը, քան անոր բարոյական ընկրկումը:

Այդ օրուան խաղին մէջ Շիշլիցիներու կատարած օրէնքէ դուրս շարժումները, գնդակին տեղ հակառակորդը աչքի առջեւ ունենալը, իրենց հակառակորդներուն և յաճախ ալ իրարու կատարած իրենց յանդիմանութիւնները, դատաւորին դէմ անվերջ բողոքները, այս բոլորը ոչ մէկ կերպով լաւ տղեկութիւն մը չեն դործեր հանդիսատեսներու վրայ, և շատ բան կը պակսեցնեն հայ մարզիկին համբաւէն:

Թերեւս Շիշլիցիներու այդ օրուան հակառակորդներն ալ շատ լաւ վարմունք մը չ'ունեցան մեր տղոց դէմ: Ընդարտութիւն մը կրնայ եղած ըլլալ այդ բայց չնշանակել թէ մերիններն ալ նոյն վարմունքը պէտք է ունենային: Մարզիկ մը չկրնար այդպէս խորհիլ: Աշխատինք հասնիլ մարմնակրթանքին ընդհանուր և կարեւորագոյն նպատակը եղող բանին՝ — մարզել մարմինը, միտքը և հոգին:

Յուսանք թէ մեր մարզիկները յառաջիկայ անգամներուն քիչ մը աւելի նախանձախնդիր ըլլան այս մասին և, ինչքան ալ դժուարին վայրկեաններու մէջ գտնուին, միշտ պահեն իրենց պաղարիւնութիւնը:

Վ. Մ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

„ԼԷՎՍՔԻ“Ի ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻՉԻ ՄԷՉ

(Սեխական թղթակցութիւն)

Բարիկ 10 Նոյեմ. 925

Անցեալ տարի, Բարիկի 8րդ Միջագային Ողիմպիականի ֆութպոլի մրցանադէսին, հակառակ փափաքիս, Պուլկարիա-Իստանուս մրցումը զոհած էի տարբեր մրցումներու՝ որոնք նոյն օրերը ֆութպոլի սիրահարները շուարումի մատնելու աստիճան ճոխութեամբ մը իրարու կը յաջորդէին ամէն օր: Յետոյ տեղեկանալով թէ Պուլկարիա միայն մէկ կօշով պարտուած էր, դրեթէ անակնկալի եկայ, որովհետեւ չէի յուսար թէ Պալքանի այդ փոքր ազգը սրօռի այդ ճիւղին մէջ կրնար յառաջդիմած ըլլալ այդքան:

„Սքօրթինկ Գլիւպ Լէվսքի“ի դարուստը անցեալ կիրակի օր ինձ առիթ հայթայթեց տեսնելու Պուլկարի ֆութպոլիստներու խաղը, որմէ, պէտք է աւելցնեմ անմիջապէս, հաճոյալի տպաւորութիւն մ'ունեցայ: Սօֆիայի ախոյեան խումբը Յրանսա եկած է չորս մրցումներ կատարելու համար, Բարիկի, Սթրազպուրկի, Ռուպէի և Պոստոյի մէջ: Եթէ չեմ սխալիր, ատոնցմէ առաջինը տեղի ունեցաւ Բարիկի ամէնէն սիրուն և մեծ սքաս-երէն „Պիլֆալօ“ի մէջ, մայրաքաղաքին ախոյեան „Սթատ Յրանսէ“ խումբին դէմ:

Հակառակ տարբեր մարզարանի մը մէջ Չեխ նըշանաւոր ֆութպոլիստներուն ունեցած կարեւոր մրցման, մօտ հինգ հազար հոգի եկած էին դիտելու Պուլկարի ֆութպոլիստներուն առաջին մրցումը, որ վերջացաւ, 0—2 ով ի նպաստ իրենց: Սակայն պէտք է աւելցնել թէ եթէ երբևէ „Լէվսքի“ արժանի էր այդ յաղթանակին, Յրանսացի խաղացողներն ալ իրենց ձախակերութիւններով նուազ չի նպաստեցին անոր, նոյնիսկ երկրորդ նշանակէտն ալ իրենք իսկ ընելով իրենց խումբին:

Արդարեւ „Լէվսքի“ի խաղացողները կրնան միջակէն շատ աւելի վեր խաղացողներ նկատուիլ, և առ այդ ունին ինչ որ պէտք է լաւ, շատ լաւ ֆութպոլիստ մ'ըլլալու համար. արագավազութիւն, արագ դատողութիւն, տեղ բռնել, բաւ տալ, զօրաւոր հարուած, եւ այլն: Միակ թերութիւնը զոր կարելի է վերադրել անոնց, զի քաջելու մէջ շատ յառաջդիմած չ'ըլլալնին է. իբր ամբողջութիւն խումբը տէքառու է իր ձախ թելին դերակշուութեամբ և լաւ պաշտպանողականով, ուր բերդապահը ամենէն փայլունն է:

Սակայն „Սթատ Յրանսէ“ի դէմ իր մրցման ժամանակ, մանաւանդ առաջին կէս ժամուան ընթացքին, „Լէվսքի“ քայքայումի հակամէտ նշաններ ցոյց տալու պատրաստ էր, ինչ որ մեծ խումբի մը վայել չ'է. բարեբախտաբար ձախ-բացին ըրած առաջին նշանակէտը զիրենք ամբողջաց, ապա թէ ոչ եթէ ինք ըլլար առաջին անգամ նշանակէտը ստացողը՝ հաւանաբար պարտուէր: Այս հոգեբանութիւնը մեր, արեւելքցիներու մէջ շատ կը կրկնուի. կը տեսնեմ թէ պալքանեաններն ալ զուրկ չ'են այդ անպատեհութենէն: Սոյն բարոյական թերութիւնը կրնայ պատ-

ճառ ըլլալ գուցէ որ „Լէվսքի“ առանց պարտութեան չի մեկնի Յրանսացէն:

Աչքի առջև ունենալով Պուլկարի ֆութպոլիստներուն խաղը կը սիրեմ յուսալ թէ Պուլկարիոյ Հայ խումբերն ալ անոնց հետ շիտակեցով կրնան մեծ յառաջդիմութիւններ ունենալ:

Ժ. Ե.

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏԵՆ

Այս տարւոյ սկիզբները Յրանսայի արտաքին գործոց նախարարութիւնը մարզական ղեկավար պատասխանատու մարմիններուն յանձնարարեց մեծ խնամք տանիլ ներկայացուցչական խումբերու ընտրութեան, կարելի եղած չափով արգիլելու համար անյաջողութիւն արտասանմանի մէջ ինչ որ „Յրանսայի գիււնադիտական բանակցութեանց վրայ կրնայ գէշ ազդեցութիւն մը գործել“ իսկ Յինլանտական կառավարութիւնը հրապարակի մը վրայ կանգնելով Բալօ Նիւրմիի արձանը, ուղեց իր երախտագիտութիւնը յայտնել աշխարհանոցակ մարզիկին՝ որուն յաջողութիւններուն շնորհիւ էր որ ամերիկեան ելեւմտական խմբակ մը ըսաւ Յինլանտայի. „կր վստահիմք Ձեր խօսքերուն և կուսանք այն գումար որուն պէտք ունիք, որովհետեւ ազգ մը որ Նիւրմիներ կը հասցնէ, կրնայ իր յանձնարարութիւնը յարգել“:

ՀԱՐՑՈՒՄ ՍԸ ԲՈԼՈՐ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ

- Վտանգի պահուն արիի մը ամենակարեւոր գէնքը ո՞րն է:
- Պատասխանողը պէտք է բացատրէ թէ ի՞նչու իր ըսածն է ամենակարեւորը:
- Կարճ եւ լաւ պատասխանողը կ'ստանայ 3 ամսուան „Մարդիկ“, նուէր:
- Սոյն մրցումին 8րդ մ-ը չի կրնար մասնակցիլ:

ՄՏՔԻ ԽԱՂ

- Ի՞նչ է ան որ ամբողջ աշխարհի մէջ հաճ մը իսկ չկայ, սակայն Սօֆիայի Սլիվէնի եւ Սթ. Չախորայի մեր մասնաձիւղերը մէկ մէկ հաճ ունին:
- Շուտ պատասխանողը կ'ստանայ 3 ամսուան „Մարդիկ“, նուէր:
- Նամակի թուական եւ որոշ հասցէ, Պ. Պալքանեան պլվ. Տօնտուքօֆ թիւ 43. Ծ. Ե. ի յանձնելի:

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Նոյեմբերի րմթացքին)

Շրջ. վարչութեան արիներու Յանձնախումբի անդամներէն պ. Աշոտ Պասմաձեան այցելեց Սթ. Չա- կորա, և զբաղուեցաւ նոյն մ-դի թէքնիք և վարչա- կան գործերով:

Նոյնպէս, Շրջ. վարչութեան անդամներէն պ. պ. Մինաս Միքայէլեան՝ Սլիվէն, Ն. Աստուածատուրեան՝ Սօֆիա և Հ. Բիրիշեան Հասքովոյի Մ-դերը այցելեցին:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԹԻԻ

Միջոցը կարճ ըլլաով, կը խորհինք թէ մեր Յունվարի թիւով անկարելի պիտի ըլլայ հայ մար- զական շարժման ամբողջակոն պատկերը սալ: Ման- րագնին աշխատանքի և հեռաւոր թէ մօտաւոր աշ- խատակիցներու հաւաքական օժանդակութեան կարօտ այս շատ կարեւոր գործը թողած ենք կատարել աւելի ուշ՝ աւելի կատարեալ ընելու համար զայն:

Որով, մեր կաղանդի թիւը, ըլլալով բացառիկ, պիտի ունենայ անցեալ օրերէն ու դէմքերէն յիշա- տակութիւններ և վաղուայ յոյսերը յասկանշող դը- րութիւններ:

Արտասահմանի մեր աշխատակիցներէն կը խնդ- րուի չ'ուշացնել յօդուածներ և նկարներ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Ռուսձուքի 3րդ Մ-դի վարչութիւնս պարտք կը զգայ իր հրապարակային շնորհակալու- թիւնները յայտնել տեղւոյս Ազգ. վարժարանի պատ- ւարժան հոգաբարձութեան՝ դպրոցի սրահին սիրայօ- ժար տրամադրուելուն համար, տիկին Մաննիկ վար- դանեանի՝ աճուրդի համար նուիրած թօղթին, ինչ- պէս նաեւ այն բոլորին՝ որոնք իրենց ներկայութեամբ և կամ տոմսակներու սպառումով քաջալերեցին մեր երեկոյթը:

Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ. ի
Ռուսձուքի 3րդ Մ-դի վ-եան
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Անտոնեան Գ. Մինասեան

(Կնիք)

Սօֆիայի մասնաճիւղը կը շնորհաւորէ իւր ան- դամներէն Պ. Ե. Թաղէտեանի նշանախօսութիւնը ընդ Օր. Ա. Շաքարեանի, և շնորհակալութեամբ կ'ընդունի 350 լէվայի նուէրը նոյն երեկոյ աճուրդէ մը զոյացած:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պատ. վարչութիւն
“Մարդիկ, Պարբերաբերի

Ֆիլիպի

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Թ. Փաղարձըքի վարչութիւնը իր շնոր- հակալութիւնը կը յայտնէ հետեւեալ նուիրատուներու.— Սօֆիայի վաճառականներէն՝ Պ. Պ. Օննիկ Յով- հաննէսեան և ընկ. 500 լէվա: Նէսիմ Ի. Ճէրասի 100 լէվա. իսկ Ֆիլիպի վաճառականներէն՝ Պ. Յակոբ Գ. Փափագեան 200 լէվա: Ինչպէս նաեւ տեղւոյս ազգա- յիններէն՝ (դերձակ) Յովակիմ Ստեփանեանի որ սի- րայօժար և ձրիապէս ձեւած է հայ արիներու տա- փասները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պ. Գր. ձօլօլեան (Բարիզ).— Ձեզ դրկած ենք Ա. քիւէն 6 հաս եւս, ըստ ձեր փափաքին, մին՝ Պ. Վեոմեօլէն ի համար: Հանեցէք փութացնել մեր 12 նոյ. ի նամակին պատասխանը:

Պ. Ս. Չիլիկիւրեան (Բարիզ).— Ա. քիւէն սկսեալ զրկուած է:

Պ. Հ. Գնդունի (Բարիզ).— Ստացանք 20 ֆր. ր եւ բեր- քերը դրկեցինք Ա. քիւէն սկսեալ:

Պ. Մինաս Ալքունեան (Բարիզ).— Ստացած ենք 20 ֆրանկ, եւ բերքեր— առաժուակներ եղած են Ա. քիւէն սկսեալ, բացառաբար Բ. քիւր կ'ստանաք պ. ձօլօլեանէ:

Պ. Յովհ. Նանարեան (Բարիզ).— Նոյնպէս:

Պ. Ա. Աբրահամեան (Բասնիզ).— Ստացանք 17 նոյմբ. քուակիրը, ներփակ 20 ֆրանկով, Ա. քիւէն սկսեալ զրկե- ցինք:

Պ. Սարգիս Աբգարեան (Տէստ աղան).— Սխալ հաս- ցէի զրկուած Ձեր 7 նոյ. քուակիր նամակը ստացած ենք, մեջէն բաժնեգին չէ ելած:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Վառնայի Մ-նիւղ.— Ստացանք 13 նոյ. քուակիրը, շնորհակալութիւն:

Ռուսնուքի Մ-նիւղ.— Ստացանք 10 նոյ. քուակիրը, առանձին կը պատասխանենք նամակով: 200 լէվան վարչութեան զրկեցէք շուտափոյր:

Թ. Բաղարձըքի Մ-նիւղ.— Ստացած ենք 11 նոյ. քուա- կիրը, շնորհակալութիւն:

Սր. Չալկորայի Մ-նիւղ.— Ստացանք 15 նոյ. քուա- կիրն ու 150 լէվան ի հաճիւ Գ. քիւր:

Պորխովկրասի Մ-նիւղ.— Ստացանք 15 նոյ. քուա- կիրը:

Պ. Պ. Փափագեան (Թ. Փաղարձըք).— Ստացանք 100 լէվան ի հաճիւ Գ. քիւր, ինչպէս նաեւ 16 քուակիր ֆարք:

Պ. Ա. Յակոբեան (Պուրկազ).— Ստացանք 325 լէվան եւ 17 նոյ. քուակիր նամակը: Մնացեալ բաժանորդներ- ուն անուններն ու հասցէները զրկեցէք մեզ:

Պ. Պ. Եփրեմեան (Շումէն).— Ստացած ենք 13 եւ 14 քուակիր ֆարքեր: Գ. քիւէն 40 օրինակ պիտի զրկենք, Բ. քիւէն չձայնուած 16 բերքերը մեզ զրկեցէք:

Պուլկարիոյ քոջանի միւս Մ-նիւղերուն եւ գործա- կալներուն.— Փութացուցէք պատասխաններ մեր 28 հոկ. եւ 10 նոյ. քուակիրներուն: Բոլոր հաշուական եւ դրա- մական առաժուակները քրէք ՄԻՄԻԱՅՆ վարչութեան հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ “ՄԱՐՉԻԿ”, Ի

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

540 EAST 57TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

U.S.A.

U.S.A.

U.S.A.

U.S.A.

U.S.A.

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱԶԳ.ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ „ՀԱՅ ԳԻՐ“

43, ՊՈՒԼ. ՏՕՆՏՈՒՔՕՑ 43

Ս Օ Ց Ի Ա

Մասնաւոր խնամով կը սպազրուին Հայերէն, Պուլ-
կարերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուներով ամէն տեսակ վա-
ճառակահանական գործեր, այցաւարդ, նշանախօսութեան
եւ հարսանեկան հրաւիրագիրներ, Մահագրներ, Թատե-
րական յայտագիրներ, պատի օրացոյցներ, զրբեր եւ այլն:

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՇԴԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ԴԵԿՏ. 15 ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄԵՒ

150ի ՄՕՑ ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱՇՈՒՆԶ ԵՐԳԵՐՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՅԱՅՈՒՆ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆԸ

ՍՈՅՆ ԵՐԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՁ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՆԱԵՒ ՀԱՅԱՏԱՌ

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԳԵՐ

ԳԻՆ 30 ԼԷՎԱ

Պիտի գտնուի բոլոր լրագրավաճառներու մօտ

ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ ԱՅԺՄԷՆ ԿԱՐԵԼԻ Է ԱՊՍՊՐԱՆՔ ՏԱՂ

ՀԱՍՑԷ: ՏՊԱՐԱՆ „ՀԱՅ ԳԻՐ“ ՏՕՆՏՈՒՔՕՑ 43 ՍՕՑԻԱ